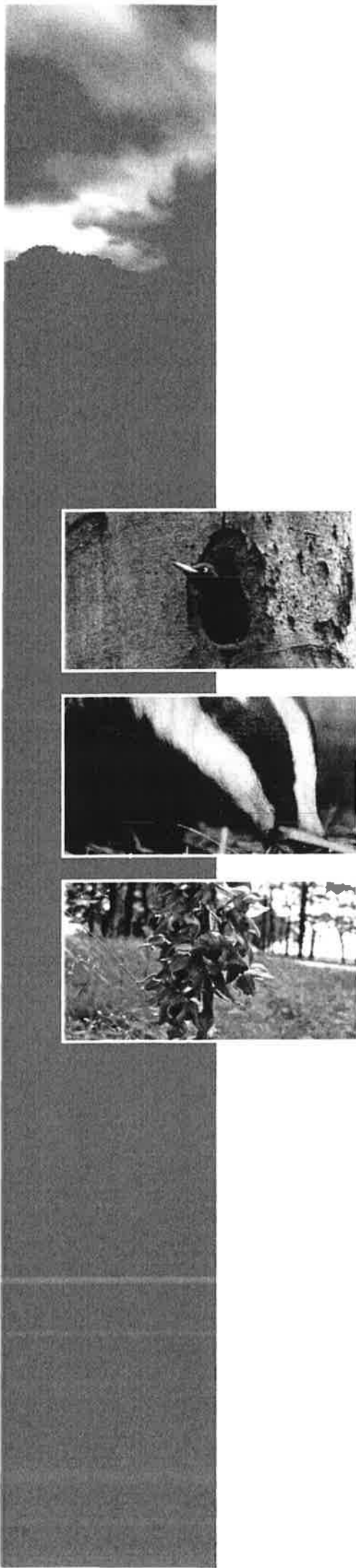

Natuurtoets nieuw fietspad Barneveld

Toetsing in het kader van de Flora- en faunawet,
de Natuurbeschermingswet 1998 en
de Ecologische Hoofdstructuur

D.E.H. Wansink
K.D. van Straalen

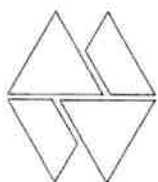

Bureau Waardenburg bv
Adviseurs voor ecologie & milieu

Natuurtoets nieuw fietspad Barneveld

Toetsing in het kader van de Flora- en faunawet, de Natuurbeschermingswet 1998 en de Ecologische Hoofdstructuur

D.E.H. Wansink
K.D. van Straalen

Bureau Waardenburg bv

Adviseurs voor ecologie & milieu

Postbus 365 4100 AJ Culemborg
Telefoon 0345 51 27 10, Fax 0345 51 98 49
info@buwa.nl www.buwa.nl

opdrachtgever: Provincie Gelderland, Afdeling Uitvoering Werken

3 januari 2013
rapport nr. 12-199

Status uitgave: definitief

Rapport nr.: 12-199

Datum uitgave: 3 januari 2013

Titel: Natuurtoets nieuw fietspad Barneveld

Subtitel: Toetsing in het kader van de Flora- en faunawet, de Natuurbeschermingswet 1998 en de Ecologische Hoofdstructuur

Samenstellers: Drs. D.E.H. Wansink
K.D. van Straalen

Foto's omslag: Rombout van Eekelen (das), Dennis Wansink (zwarte specht), Dirk van Straalen (brede wespenorchis en fietspad)

Aantal pagina's inclusief bijlagen: 64

Project nr.: 12-523

Projectleider: Drs. D.E.H. Wansink

Naam en adres opdrachtgever: Provincie Gelderland, Afdeling Uitvoering Werken
Postbus 9090, 6800 GX Arnhem

Referentie opdrachtgever: Zaaknummer 2012-007595

Akkoord voor uitgave: Teamleider Bureau Waardenburg bv
drs. G.J.F. Smit

Paraaf:

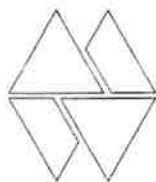

Bureau Waardenburg bv is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Bureau Waardenburg bv; opdrachtgever vrijwaart Bureau Waardenburg bv voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

© Bureau Waardenburg bv / Provincie Gelderland

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van opdrachtgever hierboven aangegeven en is zijn eigendom. Niets uit dit rapport mag worden vervoelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en Bureau Waardenburg bv, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Het kwaliteitsmanagementsysteem van Bureau Waardenburg bv is door CERTIKED gecertificeerd overeenkomstig ISO 9001:2008.

Bureau Waardenburg bv
Adviseurs voor ecologie & milieu

Postbus 365 4100 AJ Culemborg
Telefoon 0345 51 27 10, Fax 0345 51 98 49
info@buwa.nl www.buwa.nl

Voorwoord

De Provincie Gelderland is voornemens om langs de N310 tussen de Hazendonkweg en de Heetweg in de gemeente Barneveld een nieuw fietspad aan te leggen. Naast de aanleg van het nieuwe fietspad worden op twee locaties faunavoorzieningen voor dassen aangelegd, waarvan één een gecombineerde faunavoorziening is voor padden. Het fietspad ligt in het Natura 2000-gebied Veluwe (gebiedsnummer 57) en de Ecologische Hoofdstructuur.

Bij de vaststelling van het benodigde bestemmingsplan en bij de uitvoering zal rekening moeten worden gehouden met het huidige voorkomen van soorten planten en dieren die beschermd zijn krachtens de Flora- en faunawet. Tevens zal met de wezenlijk waarden en kernmerken van de EHS en de instandhoudingsdoelen van de Natuurbeschermingswet 1998 rekening moeten worden gehouden.

De provincie heeft Bureau Waardenburg opdracht verstrekt om de effecten op beschermde natuurwaarden in beeld te brengen en aan te geven op welke wijze negatieve effecten kunnen worden beperkt en/of gecompenseerd.

Dit rapport kan worden gebruikt als onderbouwing van een ontheffingsaanvraag op grond van de Flora- en faunawet, is te beschouwen als de oriëntatiefase van de habitattoets, zoals omschreven in de Natuurbeschermingswet 1998 (artikelen 19d t/m 19j) en vormt een "nee, tenzij-toets" ten aanzien van de Ecologische Hoofdstructuur.

Aan de totstandkoming van dit rapport werkten mee:

Dennis Wansink	projectleiding, rapportage
Dirk van Straalen	veldwerk, rapportage, fotografie.

Genoemde personen zijn door opleiding, werkervaring en zelfstudie gekwalificeerd voor de door hun uitgevoerde werkzaamheden. Het project is uitgevoerd volgens het kwaliteitshandboek van Bureau Waardenburg. Het kwaliteitsmanagementsysteem van Bureau Waardenburg is ISO gecertificeerd.

Vanuit de Provincie Gelderland werd de opdracht begeleid door de heer Ben van Ginkel.

Inhoud

Voorwoord	3
1 Inleiding	7
1.1 Aanleiding en doel	7
1.2 Aanpak toetsing Flora- en faunawet	7
1.3 Aanpak toetsing Natuurbeschermingswet 1998	8
1.4 Aanpak 'nee, tenzij'-toets EHS	9
1.5 Aanpak Boswet	10
2 Ingreep en plangebied	11
2.1 De ingreep	11
2.2 Het plangebied	13
3 Voorkomen van beschermde soorten planten en dieren	17
3.1 Bronnenonderzoek	17
3.2 Methodiek veldonderzoek	17
3.3 Resultaten	17
4 Effecten op beschermde flora en fauna	21
4.1 Flora	21
4.2 Ongewervelde dieren	21
4.3 Vissen	21
4.4 Amfibieën	21
4.5 Reptielen	22
4.6 Grondgebonden zoogdieren	22
4.7 Vleermuizen	23
4.8 Vogels	24
5 Plangebied en Natura 2000-gebied Veluwe	25
5.1 Natura 2000-gebied Veluwe	25
5.2 Instandhoudingsdoelen en kernopgaven	25
5.3 Voorkomen van habitattypen en soorten in Veluwe	28
6 Effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van de Veluwe	31
6.1 Mogelijke effecten en de invloedssfeer van het project	31
6.2 Bepaling van effecten	31
6.3 Mitigerende maatregelen	33
6.4 Cumulatieve effecten	33

6.5	Significantie van effecten	34
6.6	Vergunningsplicht	34
7	Nee, tenzij-toets EHS	35
7.1	Toetsingskader	35
7.2	Kernkwaliteiten Veluwe	37
7.3	Beheertypen	38
7.4	Mitigatie en resterende effecten	39
8	Boswet	41
8.1	Beoordelingskader	41
8.2	Beoordeling	41
8.3	Conclusie	43
9	Conclusies en aanbevelingen	45
9.1	Conclusies	45
9.2	Aanbevelingen	47
10	Literatuur	51
Bijlage 1	Wettelijk kader	53
Bijlage 2	Richtlijn compensatie natuur en bos	61

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

Om schoolgaande kinderen een veiligere fietsroute te bieden is de Provincie Gelderland voornemens om langs de N310 tussen de Hazendonkweg en de Heetweg in de gemeente Barneveld een nieuw fietspad aan te leggen. Het fietspad mag alleen door fietsers worden gebruikt. Brommers moeten de bestaande route volgen.

Naast de aanleg van het nieuwe fietspad worden op twee locaties faunavoorzieningen voor dassen aangelegd, waarvan één een gecombineerde faunavoorziening is voor padden.

Deze ingrepen kunnen effecten hebben op beschermde soorten planten en dieren, beschermde natuurgebieden en de Ecologische Hoofdstructuur. In dit rapport wordt verslag gedaan van de natuurtoets van de werkzaamheden. Dat wil zeggen dat de ingrepen worden getoetst aan:

- de Flora- en faunawet (Ffwet);
- de Natuurbeschermingswet 1998 (Nbwet);
- de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en
- de Boswet.

Voor een nadere uitleg van het wettelijk kader, zie bijlage 1.

In het rapport wordt verslag gedaan van bronnen- en veldonderzoek, bepaling van de effecten op beschermde soorten planten en dieren (Ffwet) en beschermde natuurgebieden (Natura 2000 en EHS) en mogelijkheden voor mitigatie en, indien noodzakelijk, compensatie van de effecten.

Het doel is zo veel mogelijk informatie te verzamelen om te bepalen of de ingreep kan leiden tot overtredingen van de wetten en regels die zien op bescherming van de natuur en bos. Als dat het geval is, wordt bepaald onder welke voorwaarden ontheffing (Ffwet), vergunning (Nbwet en Boswet) en/of toestemming (EHS) kan worden verkregen.

1.2 Aanpak toetsing Flora- en faunawet

Bij de uitvoering van de ingrepen moet rekening worden gehouden met het huidige voorkomen van krachtens de Flora- en faunawet beschermde soorten planten en dieren. Als de voorgenomen ingreep leidt tot het overtreden van verbodsbepalingen betreffende beschermde soorten, moet worden nagegaan of een vrijstelling geldt of dat een ontheffing ex artikel 75 van de Flora- en faunawet moet worden verkregen (zie bijlage 1).

Dit rapport beschrijft de effecten van de ingrepen op beschermde en/of bijzondere soorten planten en dieren. In dit rapport wordt ingegaan op de volgende vragen:

- Welke beschermde soorten planten en dieren komen mogelijk of zeker voor in de invloedssfeer van ingrepen.
- Welke effecten op beschermde soorten hebben de ingrepen?
- Kunnen de effecten een wezenlijke negatieve invloed op soorten hebben?
- Worden verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet overtreden? Zo ja, welke?
- Moet hiervoor ontheffing worden aangevraagd?
- Zijn er mogelijkheden voor mitigatie (vermindering) en compensatie van schade aan beschermde soorten?

Deze rapportage kan dienst doen bij de onderbouwing van de ontheffingsaanvraag ex art. 75 Ffwet. De beoordeling van het voorkomen van en effecten op beschermde soorten is opgesteld op basis van het in september 2012 uitgevoerde veldwerk, de huidige ter beschikking staande kennis en inschattingen van deskundigen.

De toetsing is een bepaling en beoordeling van de huidige aanwezigheid van beschermde soorten planten en dieren in het plangebied, de functie van het plangebied en de directe omgeving voor deze soorten en de te verwachten effecten van de voorgenomen ingreep op beschermde soorten.

1.3 Aanpak toetsing Natuurbeschermingswet 1998

Het plangebied ligt in het Natura 2000-gebied Veluwe (gebiedsnummer 57). Als het plan/project negatieve effecten heeft op de instandhoudingsdoelstellingen van dit Natura 2000-gebied, is een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 (kortweg: "Nbwet") vereist. Ook kunnen maatregelen om negatieve effecten te voorkomen, ter verminderen of te compenseren nodig zijn.

De voorliggende rapportage beschrijft de resultaten van een oriëntatiefase van de habitattoets, dat wil zeggen een verkennend onderzoek naar de effecten op beschermde natuurgebieden (waaronder wij in dit rapport verstaan: Natura 2000-gebieden en Beschermde Natuurmonumenten).

De centrale vraag van deze toetsing is: bestaat er een reële kans op significante negatieve effecten op beschermde natuurgebieden of kan het optreden van significant negatieve effecten met zekerheid worden uitgesloten?

Meer in detail geeft deze rapportage antwoord op de volgende vragen:

- Welke beschermde natuurgebieden (Natura 2000, beschermde natuurmonumenten) liggen binnen de invloedssfeer van het plan/project? Wat zijn de instandhoudingsdoelen voor deze natuurgebieden?

- Wat is de ligging van het plangebied ten opzichte van de habitattypen, de leefgebieden van soorten of andere natuurwaarden waarvoor de betreffende natuurgebieden zijn aangewezen? Welke functies heeft het plangebied en zijn invloedssfeer voor deze beschermde natuurwaarden?
- Welke effecten op beschermde natuurgebieden heeft de ingreep?
- Welke maatregelen kunnen worden genomen om de effecten te vermijden of te verminderen? Hoe effectief zijn deze mitigerende maatregelen?
- Wat zijn de effecten van het plan/project als deze worden beschouwd in samenhang met andere activiteiten en plannen, met andere woorden, wat zijn de cumulatieve effecten?
- Is nader onderzoek nodig?
- Kunnen significante effecten (inclusief cumulatieve effecten) worden uitgesloten?
- Moet voor het plan/project vergunning worden aangevraagd?
- Moet voor de vergunningsaanvraag een nadere toetsing worden uitgevoerd?

De uitkomsten van het onderzoek kunnen als volgt zijn:

- Er treden met zekerheid geen effecten op; er is geen vergunning nodig en evenmin aanvullende maatregelen. Wel wordt aanbevolen de conclusies van dit onderzoek aan het bevoegd gezag voor te leggen.
- Er treden wel effecten op, maar deze zijn zeker niet significant; voor het project is een vergunning nodig, die kan worden aangevraagd op basis van een 'verslechteringstoets'. Vooroverleg met het bevoegd gezag wordt aanbevolen.
- Er treden wel effecten op, deze zijn mogelijk (of zelfs zeker) significant; voor het project is een vergunning nodig, die kan worden aangevraagd op basis van een 'passende beoordeling' en na het doorlopen van de ADC-toets (zie Bijlage 1). Vooroverleg met het bevoegd gezag is noodzakelijk.

De effecten van de ingreep worden getoetst aan de instandhoudingsdoelen die voor gebied Veluwe gelden. Deze zijn ontleend aan het ontwerp aanwijzingsbesluit dat de minister van EL&I op 8 januari 2007 publiceerde.

1.4 Aanpak 'nee, tenzij'-toets EHS

Het plangebied maakt deel uit van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Het ruimtelijke beleid voor de EHS is gericht op behoud en ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden. Daarom geldt in de EHS het 'nee, tenzij-regime'. Als een voorgenomen ingreep de nee, tenzij-toets met positief gevolg doorloopt kan de ingreep plaatsvinden. Eventuele nadelige effecten moeten worden gemitigeerd en de resterende schade moet worden gecompenseerd. Als een voorgenomen ingreep niet voldoet aan de voorwaarden uit het nee, tenzij-regime dan kan de ingreep niet plaatsvinden (zie 'Spelregels EHS', ministerie van LNV, 2007).

Een significante aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS is niet toegestaan. Tenzij:

- er sprake is van redenen van groot openbaar belang;
- er geen alternatieven zijn;
- de resterende schade (na mitigatie) wordt gecompenseerd.

De 'nee, tenzij'-toets in de voorliggende rapportage geeft antwoord op de volgende vragen:

- Wat zijn de wezenlijke waarden en kenmerken van de EHS ter plaatse van de ingreep? Hieronder vallen ook de beheertypen (natuurdoeltypen).
- Welke effecten op de wezenlijke waarden en kenmerken van de EHS heeft de ingreep?
- Zijn deze effecten als *significant* te kwalificeren?
- Hoe kunnen de effecten worden gemitigeerd of gecompenseerd?

De wezenlijke kenmerken en waarden zijn of worden omschreven in de Streekplanuitwerking van de provincie (Provincie Gelderland 2006). De wezenlijke kenmerken en waarden zijn de actuele en potentiële waarden, gebaseerd op de natuurdoelen voor het gebied. Het gaat daarbij om de bij het gebied behorende natuurdoelen en -kwaliteit, geomorfologische en aardkundige waarden en processen, de waterhuishouding, de kwaliteit van bodem, water en lucht, rust, stilte, donkerte en openheid, de landschapsstructuur en de belevingswaarde. De natuurdoelen worden (vaak per perceel) gespecificeerd als natuurdoeltype of beheertype.

1.5 Aanpak Boswet

De Boswet (1961) heeft tot doel bossen en andere terreinen met veel bomen te beschermen. Deze wet zorgt er voor dat de bossen in Nederland in stand blijven en waar mogelijk worden uitgebreid. Iedereen die in bomen of bos wil gaan kappen, die onder de boswet vallen moet dit van te voren melden. Belangrijkste vraag met betrekking tot de boswet is:

- Wordt er bos gekapt en zo ja, dient die kap te worden gecompenseerd?

2 Ingreep en plangebied

2.1 De ingreep

Parallel aan de N310 wordt tussen de Hazendonkweg en de Heetweg in de gemeente Barneveld over een lengte van 1,2 km een vrijliggend fietspad aangelegd (figuur 2.1). Het fietspad wordt 3,5 m breed. Tijdens de aanleg wordt langs het fietspad gebruik gemaakt van een werkstrook van 2 m aan de ene zijde en 1,5 m aan de andere zijde van het fietspad. Voor de aanleg moeten bomen, struiken en kruiden worden verwijderd. Ook de (restanten van) wortels moeten worden verwijderd. Het bestaande wildraster wordt ongeveer 7 m verder het bos in verplaatst. Het totale oppervlak dat tijdens de uitvoering wordt aangetast bedraagt 0,84 ha (1.200 x 7 m). Het oppervlak dat door de aanleg van het fietspad van bosgrond naar beton wordt omgezet bedraagt 0,42 ha (1.200 x 3,5 m).

Het nieuwe fietspad sluit aan op het bestaande fietspad tussen de Hazendonkweg en de Hoog Buurloseweg. Dit bestaande fietspad wordt met 1 m verbreed. De lengte van dit fietspad is 600 m. Het wildraster langs dit bestaande fietspad wordt niet verplaatst. Voor de verbreding van dit fietspad worden ook werkstroken aan gelegd, van respectievelijk 1,5 en 2 m aan weerszijden van het fietspad. Door de verbreding van dit fietspad verandert 0,06 ha (600 x 1 m) bosgrond in asfalt. Tijdens de uitvoering wordt 0,42 ha (600 x 7 m) bosgrond aangetast.

Onder de N310 worden op twee plaatsen (bij km-palen 68,5 en 69,5) kleine faunavoorzieningen aangelegd. De zuidelijke tunnel (bij km-paal 68,5) is een klassieke dassentunnel en gaat ook onder het nieuwe fietspad door. De ander (bij km-paal 69,5) is tevens geschikt voor padden. Deze faunavoorziening ligt noordelijk van het nieuwe fietspad en gaat dus niet onder het fietspad door. Het heeft onder andere als doel amfibieën van het ven Loofles een veilige overtocht onder de N310 te bieden.

Beide faunavoorzieningen zijn al deels aangelegd. Onder de N310 liggen namelijk al buizen. Deze buizen moeten worden doorgetrokken, zodat de oostelijke ingangen achter het wildraster komen. De westelijke ingangen bestaan uit twee betonnen buizen die zijwaarts op de buis onder de weg aansluiten. Aan deze zijde komen een dassenraster en bij km-paal 69,5 ook een amfibieënscherm. De verlenging van de buizen aan de oostzijde (tot achter het wildraster) gebeurt door het ingegraven van de buizen met een kraan. Bij km-paal 68,5 gebeurt dit voordat het beton van het fietspad wordt gestort.

De werkvolgorde voor het nieuwe fietspad is als volgt:

1. Bomen kappen
2. Nieuwe hekwerken plaatsen
3. Oude hekwerken verwijderen.
4. Graafwerkzaamheden faunavoorzieningen
5. Graafwerkzaamheden fietspad.
6. Aanbrengen betonnen fietspad
7. Afwerken grond
8. Aanbrengen markering (strepen op fietspad)
9. Aanbrengen borden

De werkvolgorde voor het bestaande fietspad is als volgt:

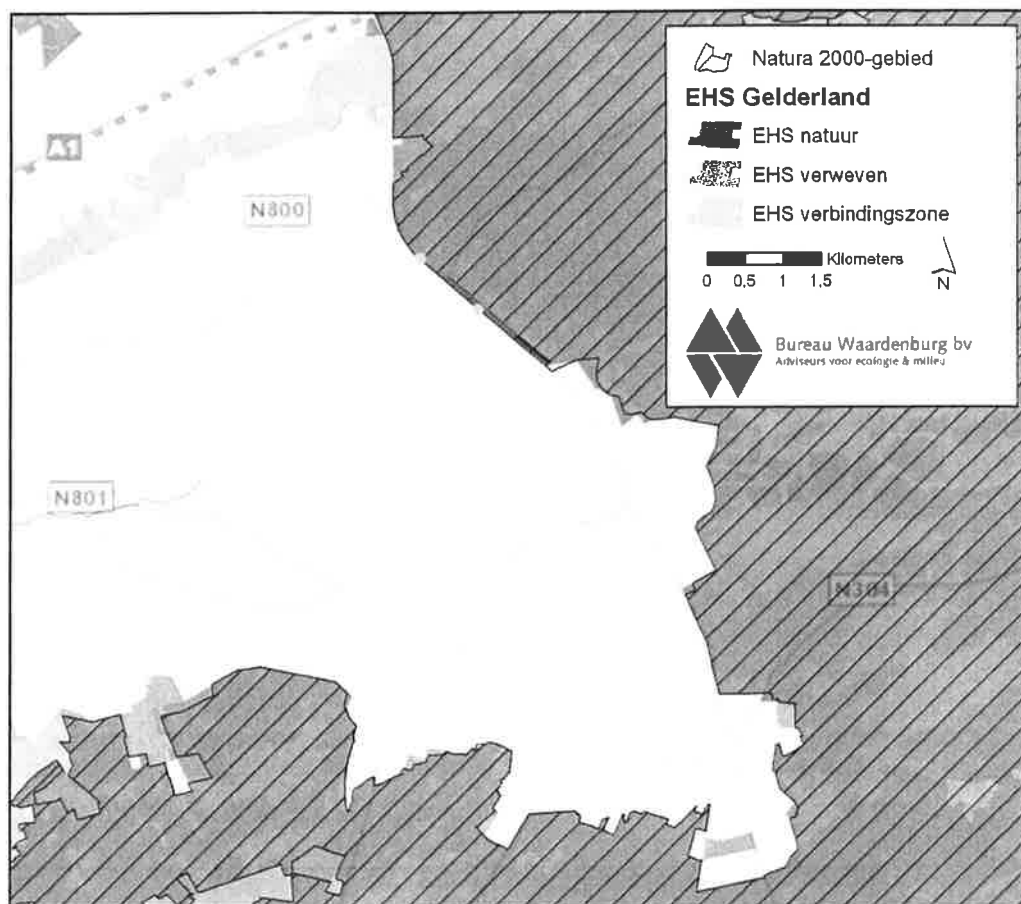
1. Bomen kappen
2. Openbreken slechte delen van het fietspad
3. Aanbrengen puinfundering
4. Aanbrengen nieuwe asfaltlaag
5. Afwerken grond
6. Aanbrengen markering (strepen op fietspad)

De volgende machines worden ingezet:

- a. Kettingzaag voor het kappen van bomen
- b. Stobbenfrees
- c. Hydraulische graafmachine grondwerk en eventueel opruimwerk
- d. Laadschop voor egaliseren en bijrijden van beton
- e. Slipvormpaver voor het aanbrengen van beton
- f. Asfaltmachine en wals
- g. Vrachtwagentje voor aan- en afvoer materialen

De werkzaamheden vinden plaats in augustus - september 2014, mits de procedures gereed zijn. De doorlooptijd bedraagt ongeveer vijf weken.

Deze ingreep kan worden omschreven als een ingreep in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. Gebruik van een door de minister goedgekeurde gedragscode voor de betreffende ingreep is niet aan de orde. Voor het uitvoeren van de ingreep geldt een vrijstelling van soorten in tabel 1 van de Flora- en faunawet (zie bijlage 1).

Figuur 2.1 Ligging van het bestaande en nieuwe fietspad (resp. blauwe en rode lijn) en de nieuwe dassen/paddentunnels (gele stippen) ten opzichte van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en het Natura 2000-gebied Veluwe.

2.2 Het plangebied

Het plangebied bevindt zich aan de rand van het Natura 2000-gebied Veluwe en is tevens de rand van een uitgestrekt bosgebied (figuur 2.1). Het bos bestaat hier voornamelijk uit loofhout, met verspreid een enkele naaldboom. Er is weinig ondergroei. De bodem is grotendeels bedekt met blad, kruiden staan er weinig. Er is geen water in de vorm van poeltjes, beken of sloten aanwezig. Tussen de N310 en het bos staat een wildraster.

De overzijde van de N310 bestaat uit open landbouwgebied, met langs de weg boerderijen en grote schuren.

Op de volgende pagina's enkele foto's van het plangebied.

Figuur 2.2 De grens tussen het bos (Natura 2000-gebied) en de N310.

Figuur 2.3 Het wildraaster.

Figuur 2.4 Het bestaande fietspad waar het nieuwe fietspad op aansluit.

3 Voorkomen van beschermde soorten planten en dieren

3.1 Bronnenonderzoek

3.1.1 Beschermde soorten

Het bronnenonderzoek gaat uit van bestaande en beschikbare gegevens. Om een goed beeld te krijgen van in de regio voorkomende beschermde soorten is gebruik gemaakt van openbaar toegankelijke en betrouwbare bronnen, waaronder verspreidingsatlassen, recente artikelen en internetsites (zie literatuurlijst).

3.2 Methodiek veldonderzoek

Het plangebied is op 20 september en 20 december 2012 bezocht. Tijdens het terreinbezoek is zoveel mogelijk concrete informatie verzameld met betrekking tot de aan- of afwezigheid van beschermde soorten (zicht- en geluidswaarnemingen, sporenonderzoek naar de aanwezigheid van pootafdrukken, nesten, hollen, uitwerpselen, haren, etc). Op basis van terreinkenmerken is beoordeeld of het terrein geschikt is voor de in de regio voorkomende beschermde soorten.

3.3 Resultaten

3.3.1 Vegetatietypen en planten

Het plangebied bestaat uit droog gemengd bos met weinig ondergroei. Oude boselementen bestaande uit hoofdzakelijk beuk en eik komen niet voor. In de berm langs het bestaande fietspad tussen de Hoog Buurloseweg en de Hazendonkweg (ten zuidoosten van het plangebied) staan enkele exemplaren van de brede wespenorchis. Deze soort van tabel 1 van de Flora- en faunawet kan in principe ook in de rest van het plangebied voorkomen. Andere beschermde plantensoorten worden in het plangebied niet verwacht.

3.3.2 Ongewervelde dieren

Rode bosmier

Tijdens het bepalen van het tracé voor het nieuwe fietspad is door de opdrachtgever en Staatsbosbeheer een nest van de rode bosmier (tabel 1-soort) in het plangebied aangetroffen.

Libellen

Volgens libellennet.nl is de gevlekte witsnuitlibel (tabel 3-soort) bekend uit de omgeving van het plangebied. Deze soort leeft in relatief kleine en ondiepe (snel

opwarmende), heldere, voedselarme tot matig voedselrijke en beschut gelegen wateren. Binnen het plangebied is geen water aanwezig. Het voorkomen van deze soort in het plangebied is daarom uitgesloten.

Vliegend hert

Een andere strikt beschermde soort (tabel 3) die kan voorkomen is het vliegend hert. Na 1921 zijn van deze keversoort echter geen waarnemingen ten zuiden van de autosnelweg A1 bekend (Smit & Krekels 2008). Het voorkeursbiotoop van het vliegend hert (oud, rijk loofbos, met oude eiken en het liefst dood en rottend eikenhout) ontbreekt en ook solitaire oude en/of gehavende eikenbomen of –stobben (voor eileg en de ontwikkeling van larven) komen niet voor. Het voorkomen van deze soort in het plangebied kan dan ook worden uitgesloten.

Overige ongewervelde dieren

Volgens vlindernet.nl komen geen beschermde vlinders in (de omgeving van) het plangebied voor. Ook andere beschermde ongewervelde dieren zijn niet gevonden en worden hier ook niet verwacht.

3.3.3 Vissen

Door het ontbreken van water komen vissen in het plangebied niet voor.

3.3.4 Amfibieën

In de bronnen (Creemers & Van Delft 2009; www.ravon.nl) wordt het voorkomen van kleine watersalamander, gewone pad, rugstreeppad, bruine kikker, heikikker, poelkikker en bastaardkikker in de directe omgeving van het plangebied genoemd. Gewone pad, bruine kikker, bastaardkikker en kleine watersalamander zijn beschermd conform in tabel 1 (algemene soorten) van de Flora- en faunawet, de overige drie soorten conform tabel 3 (streng beschermde soorten). Tijdens het veldbezoek zijn geen amfibieën waargenomen. Het plangebied voldoet ook niet aan de habitateisen van deze soorten. In het plangebied komt geen water voor waarin amfibieën hun eieren kunnen leggen en er zijn geen geschikte plekken voor overwintering. Het voorkomen van vaste rust- en verblijfplaatsen van de strikt beschermde soorten (heikikker, poelkikker, rugstreeppad) kan worden uitgesloten. Wel kunnen trekkende dieren worden verwacht in de buurt van km-paal 69,5, waar de faunavoorziening voor padden en dassen wordt aangelegd.

3.3.5 Reptielen

De volgende soorten reptielen zijn uit de regio bekend: hazelworm, zandhagedis, levendbarende hagedis, gladde slang, ringslang en adder (Creemers & Van Delft 2009; www.ravon.nl). De levendbarende hagedis is beschermd conform tabel 2 van de Flora- en faunawet, de andere drie zijn conform tabel 3 beschermd. Tijdens het veldbezoek zijn geen reptielen waargenomen.

Ringslangen worden in het plangebied niet verwacht vanwege het ontbreken van water. Ook voor zandhagedis, gladde slang en adder zijn de leefomstandigheden in het plangebied niet gunstig. Deze soorten prefereren een meer open landschap. De waarnemingen uit de regio zijn zeer waarschijnlijk gedaan in of bij de open plekken en heideterreinen die in de omgeving liggen. Hazelwormen en levendbarende hagedissen daarentegen zouden wel kunnen voorkomen. Hazelwormen houden onder andere van open bossen met ondergroei en worden bovendien vaak in bosranden aangetroffen. Levendbarende hagedissen hebben een voorkeur voor vochtige biotopen, maar komen ook voor in wegbermen en ruigten. In het plangebied bevinden zich holen van konijnen en muizen, waarin hazelwormen en levendbarende hagedissen kunnen schuilen of de winter kunnen doorbrengen.

3.3.6 Grondgebonden zoogdieren

Uit het plangebied zijn waarnemingen van de volgende zoogdiersoorten van tabellen 2 en 3 van de Flora- en faunawet bekend: eekhoorn, boomarter, das, wild zwijn en edelhert. In de omgeving van het plangebied is bovendien de tabel 2-soort damhert waargenomen. Daarnaast komt een grote verscheidenheid aan tabel 1-soorten in of in de nabijheid van het plangebied voor, namelijk egel, bosspitsmuis, dwergspitsmuis, huisspitsmuis, mol, haas, konijn, rosse woelmuis, dwergmuis, veldmuis, aardmuis, bosmuis, vos, hermelijn, wezel, bunzing en ree (Huizenga 2011).

Tijdens het veldbezoek zijn van geen van de strikt(er) beschermde soorten (tabel 2 en 3) bewoningssporen in het plangebied gevonden. Ook zijn geen holtes in bomen gevonden die huisvesting aan eekhoorn of boomarter kunnen bieden. Zeer waarschijnlijk passeren deze soorten het plangebied alleen. In de toekomst onder andere via de twee nieuwe faunavoorzieningen (tunnels onder weg en fietspad).

3.3.7 Vleermuizen

De volgende vleermuissoorten zijn het afgelopen decennium in of vlakbij het plangebied waargenomen: watervleermuis, gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en rosse vleermuis. Uit de wijdere omgeving zijn ook baardvleermuis, franjestaart, Bechsteins vleermuis, bosvleermuis, laatvlieger en gewone grootoorvleermuis bekend (Huizenga 2011). Tijdens het veldbezoek zijn geen vleermuizen waargenomen. Ook zijn geen bomen met holtes aangetroffen die de vleermuizen verblijfplaatsen kunnen bieden. Het plangebied wordt door de vleermuizen waarschijnlijk alleen als foerageergebied (met uitzondering van de watervleermuis) en als trekroute gebruikt. De meeste vleermuisactiviteit zal langs de bosrand optreden.

3.3.8 Vogels

Het plangebied biedt broedgelegenheid aan diverse algemene bosvogelsoorten. Nesten van soorten met jaarrond beschermde nesten, zoals roofvogels en uilen, zijn tijdens het veldbezoek niet aangetroffen. Zij worden in het plangebied ook niet als broedvogel verwacht door het ontbreken van holtes (voor uilen) en de nabijheid van

de weg en boerderijen, welke voor verstoring zorgen. Verder weg bevinden zich geschiktere locaties voor roofvogels om nesten te bouwen.

4 Effecten op beschermde flora en fauna

4.1 Flora

De ingreep kan leiden tot vernietiging van een beperkt aantal groeiplaatsen van de brede wespenorchis. Voor deze soort van tabel 1 van de Flora- en faunawet geldt een vrijstelling bij werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. Omdat het om een beperkt aantal groeiplaatsen gaat komt de gunstige staat van instandhouding van deze algemeen voorkomende soort niet in het geding. Wel geldt de Zorgplicht, wat wil zeggen dat als deze soort op de werkplek wordt aangetroffen de groeiplaatsen - indien mogelijk - worden gespaard.

De ingreep heeft geen effect op soorten van de tabellen 2 en 3 van de Flora- en faunawet, omdat deze soorten in het plangebied niet voorkomen.

4.2 Ongewervelde dieren

In het plangebied zijn geen ongewervelde dieren van de tabellen 2 en 3 van de Flora- en faunawet aangetroffen. Voor het nest van de rode bosmier geldt een vrijstelling, want deze soort staat in tabel 1. Omdat wel de Zorgplicht geldt heeft de initiatiefnemer besloten het tracé van het fietspad zodanig aan te passen dat dit nest gespaard blijft.

4.3 Vissen

Beschermde vissen komen in het plangebied niet voor. Er worden dan ook geen verbodsbepalingen ten aanzien van deze soortgroep overtreden.

4.4 Amfibieën

Vaste rust- en verblijfplaatsen van beschermde amfibieën komen in het plangebied niet voor. Wel bestaat de mogelijkheid dat beschermde soorten in de trektijd het plangebied ter hoogte van km-paal 69,5 passeren. Om het per ongeluk doden van dieren te voorkomen raden wij aan het plangebied op deze locatie (aan beide zijden van de N310) gedurende de werkzaamheden met een amfibieënscherm af te screenen.

Tabel 4.1 Te verwachten effecten op beschermde soorten amfibieën. Alleen soorten van tabellen 2 en 3 van de Flora- en faunawet.

Soort	Voorkomen	Effecten	Overtreding verbodsbepalingen
Rugstreeppad	Mogelijk	Doden migrerende dieren	Artikel 9
Poelkikker	Mogelijk	Doden migrerende dieren	Artikel 9
Heikikker	Mogelijk	Doden migrerende dieren	Artikel 9

4.5 Reptielen

De ingreep kan leiden tot een tijdelijk verlies van leefgebied van 1,26 ha (0,82 ha tijdens de aanleg van het nieuwe fietspad, 0,42 ha tijdens de verbreding van het bestaande fietspad) van de hazelworm en de levendbarende hagedis. Permanent verdwijnt 0,48 ha leefgebied (respectievelijk 0,42 ha en 0,06 ha) onder het beton en het asfalt. Bovendien kunnen tijdens de uitvoering van de werkzaamheden per ongeluk dieren worden gedood. Dit zijn overtredingen van de verbodsbepalingen 9 en 11 van de Flora- en faunawet. De omvang van deze negatieve effecten is gering en deels tijdelijk. De gunstige staat van instandhouding van deze twee soorten wordt er niet door aangetast. Het doden van individuen kan bovendien worden voorkomen door:

1. voorafgaand aan de werkzaamheden binnen het werkgebied zogenaamde 'reptielenplaatjes' uit te leggen. Deze regelmatig te controleren en bij het aantreffen van hazelworm of levendbarende hagedis (of amfibieën, zoals de gewone pad) deze naar geschikt biotoop op korte afstand te verplaatsen.
2. Vervolgens tijdens het verwijderen van de vegetatie, bij het aantreffen van hazelworm of levendbarende hagedis (of amfibieën), deze te verplaatsen.
3. Het werkterrein uit te rasteren met behulp van een amfibieënscherm, zodat (de verplaatste) hazelwormen en levendbarende hagedissen het terrein niet kunnen betreden.

Tabel 4.2 Te verwachten effecten op beschermde soorten reptielen. Alleen soorten van tabellen 2 en 3 van de Flora- en faunawet.

Soort	Voorkomen	Effecten	Overtreding verbodsbepalingen
Hazelworm	Mogelijk	Verlies areaal, vernietiging verblijfplaatsen, doden van individuen	Artikel 9, 11
Levendbarende hagedis	Mogelijk	Verlies areaal, vernietiging verblijfplaatsen, doden van individuen	Artikel 9, 11

4.6 Grondgebonden zoogdieren

De ingreep kan leiden tot een tijdelijk verlies van 1,26 ha (0,82 plus 0,42 ha; zie § 4.5) leefgebied en een permanent verlies van 0,48 ha (0,42 plus 0,06 ha; zie § 4.5) leefgebied van egel, mol, spitsmuizen, ware muizen, woelmuizen en wezel. Tijdens het uitvoeren van de werkzaamheden kunnen per ongeluk dieren worden gedood. Dit zijn overtredingen van de verbodsbepalingen 9 en 11. De omvang van deze negatieve effecten is gering en deels tijdelijk. Het leidt niet tot een aantasting van de gunstige staat van instandhouding van deze soorten. Al deze soorten vallen bovendien onder tabel 1 van de Flora- en faunawet, waarvoor een vrijstelling geldt bij werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. Wel dient men zich aan de Zorgplicht te houden. Ten aanzien van genoemde soorten betekent dit met name dat geen werkzaamheden in de winter (november-maart) worden uitgevoerd. In die

periode zijn zoogdieren door het geringe voedselaanbod weinig mobiel of zelfs in winterslaap (egel) en daardoor niet in staat tijdig een veilig heenkomen te zoeken.

Van de overige zoogdiersoorten ondervinden alleen de hoefdieren (ree, edelhert, damhert, wild zwijn) een effect van de ingreep. Het leefgebied van deze soorten wordt door het verplaatsen van het wildraaster 0,84 ha (1.200 x 7 m) kleiner. Voor diersoorten met leefgebieden van enkele honderden hectares, zoals deze hoefdieren, is dit een verwaarloosbaar verlies. Ook de extra verstoring door fietsers is te verwaarlozen. Het fietspad zal vooral overdag worden gebruikt, terwijl de hoefdieren vooral 's nachts actief zijn. Dit geldt ook voor de andere zoogdiersoorten. Ook zij zijn voornamelijk 's nachts actief en ondervinden hierdoor geen hinder van de fietsers.

Tijdens het veldbezoek in september 2012 zijn in de bomen geen eekhoornnesten aangetroffen. Omdat eekhoorns in de directe omgeving van het plangebied voorkomen bestaat de mogelijkheid dat eekhoorns tussen het veldbezoek en de uitvoering van het werk in augustus – september 2014 nesten in de bomen bouwen. Daarom raden wij aan om voorafgaand aan het kappen van de bomen deze nogmaals op de aanwezigheid van eekhoornnesten te controleren.

De ingreep tast van geen enkele beschermde soort de gunstige staat van instandhouding aan.

De aanleg van de twee faunavoorzieningen leveren positieve effecten op. De kleine soorten, van muis tot vos, kunnen hierdoor veilig de N310 oversteken. De faunavoorzieningen leiden tot minder verkeersslachtoffers. De faunavoorzieningen zorgen er ook voor dat het wildraaster voor soorten als das en vos geen barrière meer vormt. Hun leefgebied wordt daardoor groter.

Tabel 4.3 Te verwachten effecten op beschermde soorten grondgebonden zoogdieren. Alleen soorten van tabellen 2 en 3 van de Flora- en faunawet.

Soort	Voorkomen	Effecten	Overtreding verbodsbepalingen
Eekhoorn	Zeker	Geen	Geen
Boommarter	Zeker	Geen	Geen
Das	Zeker	Geen	Geen
Wild zwijn	Zeker	Gering verlies areaal	Geen
Damhert	Mogelijk	Gering verlies areaal	Geen
Edelhert	Zeker	Gering verlies areaal	Geen

4.7 Vleermuizen

Als gevolg van de ingreep worden geen verbodsbepalingen overtreden, de gunstige staat van instandhouding is voor vleermuizen niet in het geding. Dit geldt zowel tijdens

de uitvoering als na aanleg van het fietspad en de faunavoorzieningen. Verstoring van vleermuizen tijdens de uitvoering treedt niet op, omdat vleermuizen 's nachts actief zijn, terwijl de werkzaamheden overdag worden uitgevoerd.

Tabel 4.4 Te verwachten effecten op beschermde soorten vleermuizen. Alleen soorten van tabellen 2 en 3 van de Flora- en faunawet.

Soort	Voorkomen	Effecten	Overtreding verbodsbepalingen
Vleermuizen	Zeker	Geen	Geen

4.8 Vogels

Overtreden van verbodsbepalingen is mogelijk als door de werkzaamheden broedende vogels – ook algemeen voorkomende soorten – worden verstoord. Broedende vogels kunnen bijna het gehele jaar worden aangetroffen, maar als de werkzaamheden buiten het broedseizoen (globaal van maart tot en met augustus) plaatsvinden, is de kans hierop het kleinst. Wij raden wel aan om voorafgaand aan het verwijderen van de vegetatie deze op broedende vogels te controleren. De ingreep leidt niet tot een aantasting van de gunstige staat van instandhouding van de algemeen voorkomende broedvogels.

De ingreep leidt niet tot overtreding van verbodsbepalingen ten aanzien van vogelsoorten met jaarrond beschermde nesten. Deze soorten en hun nesten zijn in het plangebied niet aangetroffen. Wij raden wel aan om voor het kappen van bomen deze op de aanwezigheid van nesten van roofvogels, uilen en kraaiachtigen te controleren. Het kappen van bomen en daarmee het verlies aan potentiële nestplaatsen, leidt ook niet tot een aantasting van de gunstige staat van instandhouding van deze vogelgroep. De meeste bomen zijn niet geschikt als nestplaats en in de omgeving zijn voldoende andere, meer geschikte bomen aanwezig.

Tabel 4.5 Te verwachten effecten op beschermde soorten vogels.

Soort	Voorkomen	Effecten	Overtreding verbodsbepalingen
Algemene broedvogels	Zeker	Vernietiging nesten	Artikel 11
Vogels met jaarrond beschermde nesten	Nee	Geen	Geen

5 Plangebied en Natura 2000-gebied Veluwe

5.1 Natura 2000-gebied Veluwe

Het plangebied ligt in het Natura 2000-gebied Veluwe (gebiedsnummer 57; zie figuur 2.1). De Veluwe is aangewezen als Vogelrichtlijngebied (ministerie van LNV, 2000) en zal worden aangewezen als Natura 2000-gebied conform de Natuurbeschermingswet 1998 (ministerie van LNV, 2006). In augustus 2009 is het concept beheerplan verschenen.

De Veluwe bestaat overwegend uit droge bossen, droge en natte heide, vennen en stuifzanden. In de voorlaatste ijstijd, zo'n 150.000 jaar geleden, duwden de ijslobben van het landijs enorme hoeveelheden door de rivieren aangevoerd zand en grond voor zich uit en opzij en vormden zo de stuwwallen. Hoewel de hoogteverschillen sindsdien door wind en water zijn afgevlakt, reiken de hoogste delen van de Veluwe tot ruim 100 m boven NAP.

Tot 1900 was de Noord-Veluwe één uitgestrekt stuifzandgebied. Tegenwoordig is in totaal nog 1.400 hectare stuifzand op de Veluwe aanwezig. Bij Kootwijk is één van de grootste actieve stuifzandgebieden van Europa. Plaatselijk komen in de heiden natte (o.a. Leemputten bij Staverden) of droge (o.a. Harskamp) heischrale graslanden, jeneverbesstruwelen, vennen, natte heide en hoogveenkernen (Mosterdveen) voor. In het beekdal van de Hierdense en Staverdense Beek worden schraallanden aangetroffen. Langs de randen van de Veluwe ontspringen de (sprengen)beken, waar beekvegetaties en zeer plaatselijk bronbossen voorkomen.

5.2 Instandhoudingsdoelen en kernopgaven

5.2.1 Instandhoudingsdoelen voor habitattypen

De Veluwe zal worden aangewezen voor een aantal beschermde habitattypen van bijlage 1 van de Habitatrichtlijn (tabel 5.1).

Tabel 5.1 Habitattypen waarvoor de Veluwe is aangewezen en hun instandhoudingsdoelen (Bron: gebiedendocument, ministerie EL&I)

Naam	Doel omvang	Doel kwaliteit
H2310 Stuifzandheiden met struikhei	Uitbreiding	Uitbreiding
H2320 Binnenlandse kraaiheibegroeiingen	Behoud	Behoud
H2330 Zandverstuivingen	Uitbreiding	Uitbreiding
H3130 Zwakgebufferde vennen	Behoud	Behoud
H3160 Zure vennen	Behoud	Uitbreiding
H3260A Beken en rivieren met waterplanten (waterranonkels)	Uitbreiding	Uitbreiding
H4010A Vochtige heiden (hogere zandgronden)	Uitbreiding	Uitbreiding

Vervolg tabel 5.1

Naam	Doel omvang	Doel kwaliteit
H4030 Droge heiden	Uitbreiding	Uitbreiding
H5130 Jeneverbesstruwelen	Behoud	Uitbreiding
H6230 *Heischrale graslanden	Uitbreiding	Uitbreiding
H6410 Blauwgraslanden	Uitbreiding	Uitbreiding
H7110B *Actieve hoogvenen (heideveentjes)	Uitbreiding	Uitbreiding
H7150 Pioniervegetaties met snavelbiezen	Uitbreiding	Uitbreiding
H9120 Beuken-eikenbossen met hulst	Uitbreiding	Behoud
H9160A Eiken-haagbeukenbossen (hogere zandgronden)	Uitbreiding	Behoud
H9190 Oude eikenbossen	Uitbreiding	Uitbreiding
H91E0C *Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	Uitbreiding	Uitbreiding

* prioritaire habitats (zie bijlage 1).

5.2.2 Instandhoudingsdoelen voor soorten van Bijlage II HR

Tabel 5.2 Soorten van Bijlage II van de Habitatrictlijn waarvoor de Veluwe is aangewezen en hun instandhoudingsdoelen (Bron: gebiedendocument, ministerie EL&I)

Naam	Doel omvang leefgebied	Doel kwaliteit leefgebied	Doel populatie
Gevlekte witsnuitlibel	Uitbreiding	Uitbreiding	Uitbreiding
Vliegend hert	Uitbreiding	Uitbreiding	Uitbreiding
Beekprik	Uitbreiding	Uitbreiding	Uitbreiding
Rivierdonderpad	Uitbreiding	Behoud	Uitbreiding
Kamsalamander	Behoud	Behoud	Behoud
Meervleermuis	Behoud	Behoud	Behoud
Drijvende waterweegbree	Behoud	Behoud	Behoud

5.2.3 Instandhoudingsdoelen voor broedvogels

Tabel 5.3 Soorten broedvogels waarvoor de Veluwe is aangewezen en hun instandhoudingsdoelen (Bron: gebiedendocument, ministerie EL&I)

Naam	Doel omvang leefgebied	Doel kwaliteit leefgebied	Doel populatie (draagkracht voor ten minste)
Wespendief	Behoud	Behoud	150 paar
Nachtzwaluw	Behoud	Behoud	610 paar
IJsvogel	Behoud	Behoud	30 paar
Draaihals	Uitbreiding	Uitbreiding	100 paar
Zwarte specht	Behoud	Behoud	430 paar
Boomleeuwerik	Behoud	Behoud	2400 paar
Duinpieper	Uitbreiding	Uitbreiding	40 paar
Roodborsttapuit	Behoud	Behoud	1000 paar
Tapuit	Uitbreiding	Uitbreiding	100 paar
Gauwe klauwier	Uitbreiding	Uitbreiding	40 paar

5.2.4 Algemene instandhoudingsdoelen en kernopgaven

Algemene instandhoudingsdoelen

Daarnaast gelden voor de Veluwe de volgende algemene instandhoudingsdoelen.

- Behoud van de bijdrage van het Natura 2000 gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie.
- Behoud van de bijdrage van het Natura 2000 gebied aan de ecologische samenhang van het Natura 2000 netwerk zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie.
- Behoud en waar nodig herstel van de ruimtelijke samenhang met de omgeving ten behoeve van de duurzame instandhouding van de in Nederland voorkomende natuurlijke habitats en soorten.
- Behoud en waar nodig herstel van de natuurlijke kenmerken en van de samenhang van de ecologische structuur en functies van het gehele gebied voor alle habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelen zijn geformuleerd.
- Behoud of herstel van gebiedsspecifieke ecologische vereisten voor de duurzame instandhouding van de habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelen zijn geformuleerd.

Kernopgaven

Voor het bereiken van de instandhoudingsdoelen zijn in het Doelendocument (ministerie van LNV, 2006a) de volgende kernopgaven geformuleerd (zie gebiedendocument, ministerie van LNV, 2006b).

5.01 **Waterplanten:**

Verbetering waterkwaliteit en morfodynamiek, inclusief toestroom van grondwater, t.b.v. beken en riviertjes met waterplanten (*waterranonkels*) H3260_A en soorten als drijvende waterweegbree H1831.

6.03 **Zure vennen:**

Kwaliteitsverbetering van zure vennen H3160.

6.04 **Veentjes:**

Kwaliteitsverbetering van actieve hoogvenen (*heideveentjes*) *H7110_B in heideterreinen en bossen.

6.08 **Structuurrijke droge heiden:**

Vergroting areaal stuifzandheiden met struikhei H2310, binnenlandse kraaiheibegroeiingen H2320, droge heiden H4030 en zandverstuivingen H2330 én verbeteren van de kwaliteit door vergroting van de variatie in structuur en ontwikkeling van geleidelijke overgangen met bos, mede t.b.v. vogelsoorten als duinpieper, korhoen, nachtzwaluw, draaihals en tapuit.

6.09 **Intern verbinden:**

Verbinden heide- en stuifzandencomplexen met oog op fauna.

6.12 **Stuifzandlandschappen:**

Vergroting areaal gevarieerde zandverstuivingen H2330 met overgangen naar droge heiden en open bossen. Mede als leefgebied van de draaihals, tapuit, duinpieper en nachtzwaluw.

6.13 Oude eikenbossen:

Behoud areaal oude eikenbossen (H9190, m.n. strubbebossen) en verbeteren kwaliteit, ook als habitat voor vliegend hert.

De kernopgaven zijn richtinggevend geweest bij het opstellen van de instandhoudingsdoelen, maar vormen zelf geen doel.

Sence of Urgency

Voor dit gebied geldt geen Sence of Urgency ten aanzien van de waterkwaliteit. Wel geldt er een wateropgave voor Waterplanten, Zure vennen, Veentjes (zie hierboven bij de kernopgaven) (Ministerie van LNV, 2006a).

5.3 Voorkomen van habitattypen en soorten in Veluwe

5.3.1 Voorkomen van habitattypen

In het plangebied komen geen beschermde habitattypen voor. Het plangebied heeft ook niet de potentie voor een van de habitattypen met instandhoudingsdoelstellingen.

Iets verderop, op ca. 200 m ten noordoosten van de faunavoorziening bij km-paal 69,5, ligt Loofles met Zure vennen (H3160), Zandverstuivingen (H2330), Stuifzandheide met struikhei (H2310) en Vochtige heiden (hogere zandgronden) (H4010A). Ten zuidoosten van het plangebied ligt op 50 m van het bestaande fietspad en op ca. 400 m van het nieuwe fietspad het habitatype Droge heiden (H4030) (Bijlsma *et al.* 2008).

5.3.2 Voorkomen van soorten van Bijlage II

Er is geen oppervlaktewater in het perceel aanwezig. Het plangebied heeft daardoor geen betekenis voor de watergebonden doelsoorten gevleete witsnuitlibel, beekprik, rivierdonderpad, kamsalamander, meervleermuis en drijvende waterweegbree. Ook voor migrerende kamsalamanders heeft het plangebied geen functie, want de dichtstbijzijnde vindplaatsen van deze soort liggen meer dan 10 km van het plangebied verwijderd (www.ravon.nl).

De enige niet watergebonden soort, het vliegend hert, is sinds 1921 niet meer ten zuiden van de autosnelweg A1 waargenomen (Smit & Krekels 2008). Binnen het plangebied ontbreekt de voorkeursbiotoop van het vliegend hert, te weten oud, rijk loofbos, met oude eiken en het liefst dood en rottend eikenhout. Ook solitaire oude en/of gehavende eikenbomen of –stobben komen niet voor. Het is daardoor niet waarschijnlijk dat deze soort nu in het plangebied voorkomt.

Voor de populaties van vliegend hert op de Veluwe is een beschermingsplan opgesteld (Smit & Krekels, 2008). De omgeving van de camping Harskamperdennen langs de Hoog Buurloseweg is een van de gebieden waarvoor maatregelen worden

genoemd om de vliegend hertpopulatie uit te breiden. De ingreep in het plangebied heeft hier echter geen invloed op en kan hier ook geen bijdrage aan leveren.

5.3.3 Voorkomen van broedvogels

Algemeen

In het atlasblok (gebied van 5x5 km) waarbinnen het plangebied ligt zijn van zwarte specht, roodborsttapuit, boomleeuwerik en wespendif broedgevallen bekend (SOVON 2002 en www.sovon.nl).

Zwarte specht

Tijdens het veldbezoek zijn in het plangebied geen zwarte spechten of hun nesten waargenomen.

In de periode 1998-2000 broedden 4 tot 10 paar zwarte spechten in het atlasblok (gebied van 5x5 km) waarin het plangebied ligt (SOVON 2002). Het is echter niet waarschijnlijk dat zwarte spechten in het plangebied hebben gebroed of hier in de nabije toekomst gaan broeden. Zwarte spechten hebben namelijk een voorkeur voor oudere bossen. Beuk is favoriet als nestboom, gevolgd door zomereik en grove den. In het plangebied bevinden zich geen bomen die als nestboom in aanmerking komen. Bomen met holten zijn tijdens het veldbezoek ook niet aangetroffen.

Het is mogelijk dat het plangebied zich binnen het territorium van een broedpaar bevindt. Zwarte spechten hebben in de broedtijd territoria met een omvang van 50 tot 315 ha en vliegen tot ca. 1 km van hun nest om voedsel te zoeken. Het stapelvoedsel van de zwarte specht bestaat uit poppen en larven van mieren, kevers en torren, alsook de volgroeide fase van deze soorten. Deze insectensoorten kunnen in het plangebied aanwezig zijn. In het plangebied bevindt zich in ieder geval een nest van de rode bosmier. De kwaliteit van het plangebied als foerageergebied is echter minimaal, op grond van de ligging aan de rand van het bos, de mate van begroeiing en de nabijheid van menselijke activiteit. Het oppervlak van het plangebied dat permanent als foerageergebied verdwijnt (oppervlak nieuw fietspad en oppervlak verbreding oud fietspad, samen 0,48 ha) maakt minder dan 0,96% uit van een 50 ha groot territorium. Bij een territorium van 315 ha is dit 0,15%.

Roodborsttapuit

Tijdens het veldbezoek zijn in het plangebied geen roodborsttapuiten of hun nesten waargenomen.

In de periode 1998-2000 broedden 4 tot 10 paar roodborsttapuiten in het atlasblok (gebied van 5x5 km) waarin het plangebied ligt (SOVON 2002). Het aantal broedparen op de Veluwe is sinds de eeuwwisseling min of meer stabiel gebleven (www.sovon.nl).

Het is echter niet waarschijnlijk dat roodborsttapuiten in of vlakbij het plangebied hebben gebroed of gaan broeden. De roodborsttapuit is een soort van (half) open (heide)landschap. Dit landschapstype komt in het plangebied niet voor. Iets verder

van het plangebied af gelegen bevindt zich dit landschapstype wel. Bij Loofles (200 m ten noordoosten van km-paal 69,5) en op een heideterrein in het Prins Hendrikbos (ca. 500 m van het nieuw aan te leggen fietspad) hebben roodborsttapuiten gebroed (Atlas Gelderland). Het voorkomen van broedende roodborsttapuiten in het plangebied wordt uitgesloten.

Boomleeuwerik

Tijdens het veldbezoek zijn in het plangebied geen boomleeuweriken of hun nesten waargenomen.

In de periode 1998-2000 broedden 26 tot 100 paar roodborsttapuiten in het atlasblok (gebied van 5x5 km) waarin het plangebied ligt (SOVON 2002). Het aantal broedparen in Nederland is sinds de eeuwwisseling min of meer stabiel gebleven (www.sovon.nl). Hoe de ontwikkeling op de Veluwe was is onbekend.

Het is echter niet waarschijnlijk dat boomleeuweriken in of vlakbij het plangebied hebben gebroed of gaan broeden. De boomleeuwerik is namelijk een soort van (half) open (heide)landschap. Dit landschapstype komt in het plangebied niet voor. Iets verder van het plangebied af gelegen bevindt zich dit landschapstype wel. Bij Loofles (200 m ten noordoosten van km-paal 69,5) en op enkele open plekken in het Prins Hendrikbos (op ca. 300 en 500 m van het nieuw aan te leggen fietspad) hebben boomleeuweriken gebroed (Atlas Gelderland). Het voorkomen van broedende boomleeuweriken in het plangebied wordt uitgesloten.

Wespendief

Tijdens het veldbezoek zijn in het plangebied geen wespendifeën of hun nesten waargenomen.

In de periode 1998-2000 broedden 1 tot 3 paar wespendifeën in het atlasblok (gebied van 5x5 km) waarin het plangebied ligt (SOVON 2002). Nadien zijn hier wel wespendifeën waargenomen, maar zijn geen broedgevallen vastgesteld. Na de millenniumwisseling is binnen de gehele Veluwe sprake van een lichte afname (Schoppers *et al.* 2008, Sierdsema *et al.* 2008). Het ligt voor de hand dat die afname zich het eerst aan de randen van het broedgebied openbaart. Het plangebied ligt aan zo'n rand. Ook de nabijheid van menselijke activiteit (boerderijen, provinciale weg) maakt dit gebied niet aantrekkelijk voor wespendifeën om er te broeden. Wespendifeën zijn namelijk erg gevoelig voor verstoring (Krijgsveld *et al.* 2008, Sierdsema *et al.* 2008). Tot slot ontbreken in het plangebied geschikte bomen voor het bouwen van nesten. Het is daarom niet waarschijnlijk dat wespendifeën in of vlakbij het plangebied recent hebben gebroed of hier in de nabije toekomst gaan broeden.

Het ontbreken van broedparen in de nabijheid van het plangebied en de continue aanwezigheid van menselijke activiteit maakt het tevens onwaarschijnlijk dat wespendifeën in de broedtijd in het plangebied komen foerageren. Aangenomen kan worden dat het plangebied voor broedende wespendifeën geen functie vervult.

6 Effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van de Veluwe

6.1 Mogelijke effecten en de invloedssfeer van het project

De volgende mogelijke effecten van het plan/project worden in dit rapport beschreven en hieronder toegelicht. Daarbij wordt een onderscheid gemaakt tussen effecten tijdens de aanleg en effecten in de gebruiksfase.

- Verlies van areaal of leefgebied door ruimtebeslag.
- Verstoring door beweging, licht en geluid gedurende de werkzaamheden.
- Verstoring door beweging, licht en geluid in de gebruiksfase
- Verlies van samenhang van het areaal/leefgebied oftewel versnippering.
- Sterfte.

Effecten als gevolg van de volgende factoren zijn in dit oriënterend onderzoek buiten beschouwing gebleven.

Hydrologische veranderingen: de reden hiervoor is dat er geen hydrologische veranderingen te verwachten zijn.

Emissie en depositie van schadelijke stoffen: de uitstoot van stikstofoxiden door de te gebruiken werktuigen zal zeer beperkt zijn, met name omdat zware werktuigen slechts zeer kort worden gebruikt.

Achteruitgang van kwaliteit van het habitat of leefgebied ten gevolge van veranderingen in grond- of oppervlaktewateren: deze veranderingen treden niet op.

Veranderingen in verkeersintensiteiten buiten het plangebied: deze veranderingen treden niet op.

Veranderingen in recreatiestromen / recreatief gebruik: het nieuwe fietspad zal zeker tot meer fietsverkeer door de bosrand leiden. De rust in de bosrand werd echter al verstoord door de naastgelegen provinciale weg. De extra verstoring zal bovendien vooral overdag optreden, terwijl de dieren die verstoord kunnen worden vooral 's nachts actief zijn. Het fietsverkeer leidt ook niet tot meer emissie van schadelijke stoffen. Er is daarom geen reden aan te nemen dat de ingreep tot belangrijke effecten zal leiden.

6.2 Bepaling van effecten

6.2.1 Effecten op habitattypen

De ingreep vindt plaats binnen het Natura 2000-gebied, maar niet op een locatie waar beschermde habitattypen zijn. Verlies aan areaal of toename versnippering treedt niet op. De ingreep maakt het ook niet onmogelijk om het bestaande areaal aan

beschermde habitattypen uit te breiden of te verbinden (kernopgaven 6.08 en 6.09). Het plangebied ligt hiervoor niet op een logische plek ten opzichte van de bestaande habitattypen. Bovendien zou de inrichting van het plangebied daarvoor te drastisch moeten worden aangepast.

Negatieve effecten van de ingreep op de instandhoudingsdoelstellingen van beschermde habitattypen zijn uitgesloten.

6.2.2 Effecten op soorten van Bijlage 2 HR

Omdat geen van de beschermde soorten in of in de nabijheid van het plangebied voorkomt zijn negatieve effecten op hun instandhoudingsdoelstellingen uitgesloten. Het plangebied kan ook geen bijdrage leveren aan kernopgave 6.13 (uitbreiden of verbeteren van de kwaliteit van oude eikenbossen, mede voor het vliegend hert). In het plangebied bevindt zich geen eikenbos en het plangebied wordt in het beschermingsplan voor het vliegend hert (Smit & Krekels 2008) ook niet als potentieel uitbreidingsgebied genoemd.

6.2.3 Effecten op broedvogels

Effecten zijn alleen op de instandhoudingsdoelstellingen voor de zwarte specht te verwachten. Het aantal broedparen op de Veluwe is sinds 1990 stabiel, maar onder de instandhoudingsdoelstelling (350-400 broedparen in 2005; Provincie Gelderland 2009a, www.sovon.nl). Gelet op de ontwikkeling in het areaal naalddhout (het voorkeursbiotoop) is het niet waarschijnlijk dat de instandhoudingsdoelstelling ooit wordt gehaald en zijn de behoudsdoelstelling en verbetering van de kwaliteit het maximaal haalbare (Provincie Gelderland 2009).

Het plangebied kan door een enkel individu van deze soort in de broedtijd als foerageerplek worden gebruikt. De waarde van het plangebied als foerageerplek is marginaal, maar door de aanwezigheid van een mierennest niet geheel onaantrekkelijk. In de omgeving van het plangebied zijn echter betere foerageerplekken te vinden.

Het mierennest blijft behouden, maar wordt voor zwarte spechten minder gemakkelijk bereikbaar. In de directe omgeving van het nest treedt na de aanleg van het nieuwe fietspad namelijk verstoring op (door fietsers), die nu afwezig is.

Door de aanleg van het nieuwe fietspad en de verbreding van het bestaande fietspad verdwijnt 0,48 ha marginaal leefgebied permanent. Ten opzichte van de hele Veluwe (91.200 ha) en ten opzichte van de territoriumgrootte van een broedpaar zwarte spechten (50 tot 315 ha), is dit oppervlakteverlies verwaarloosbaar. Omdat verlies aan bos in de EHS moet worden gecompenseerd (zie hoofdstuk 8) treedt uiteindelijk zelfs geen verlies aan foerageergebied op en leidt de ingreep niet tot een aantasting van de instandhoudingsdoelstellingen voor de zwarte specht.

Tijdens de uitvoering van de ingreep kan tijdelijk verstoring van foeragerende zwarte spechten optreden. Het broedseizoen van zwarte spechten loopt van april tot en met juli. Door de werkzaamheden buiten deze periode uit te voeren wordt de kans op verstoring van foeragerende broedvogels geminimaliseerd.

Tabel 6.1 Overzicht (mogelijke) effecten op broedvogels waarvoor Veluwe is aangewezen.

Naam	Effecten op omvang leefgebied	Effecten op kwaliteit leefgebied	Effecten op populatie
Wespendief	Geen	Geen	Geen
Nachtzwaluw	Geen	Geen	Geen
IJsvogel	Geen	Geen	Geen
Draaihals	Geen	Geen	Geen
Zwarte specht	Tijdelijk verlies gering oppervlak marginaal foerageergebied	Tijdelijke verstoring van een foerageerplek	Geen
Boomleeuwerik	Geen	Geen	Geen
Duinpieper	Geen	Geen	Geen
Roodborsttapuit	Geen	Geen	Geen
Tapuit	Geen	Geen	Geen
Grauwe klauwier	Geen	Geen	Geen

6.3 Mitigerende maatregelen

De volgende maatregelen kunnen worden genomen om de effecten op broedvogels te verminderen.

- Geen werkzaamheden uitvoeren in het broedseizoen van de zwarte specht, te weten de periode april tot en met juli.
- Het mierennest behouden. In het tracé voor het nieuwe fietspad is hier al rekening mee gehouden.
- Waar mogelijk stobben van dode bomen laten staan.

Als deze maatregelen worden genomen treden geen negatieve effecten op broedende zwarte spechten op.

6.4 Cumulatieve effecten

Het gesignaleerde effect op broedende zwarte spechten is verwaarloosbaar en is zelfs nihil als aan de verplichting wordt voldaan om het verlies aan bos te compenseren (hoofdstuk 8). Het is niet nodig naar cumulatieve effecten onderzoek te doen.

6.5 Significantie van effecten

Omdat er geen effecten op de instandhoudingsdoelstellingen zijn, is het uitgesloten dat er significante effecten zijn.

6.6 Vergunningsplicht

Op grond van de in dit rapport gepresenteerde objectieve gegevens zijn negatieve effecten als gevolg van de ingreep op de instandhoudingsdoelen van de Veluwe uitgesloten. Omdat er geen sprake is van een verslechtering van habitattypen of leefgebieden of significante verstoring van aangewezen soorten wordt een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet niet nodig geacht. De beoordeling voor de noodzaak van een vergunning ligt bij het bevoegd gezag.

7 Nee, tenzij-toets EHS

7.1 Toetsingskader

Voor ruimtelijke ontwikkelingen binnen de EHS geldt het 'nee, tenzij'-beginsel: ruimtelijke ontwikkelingen zijn niet mogelijk als daarmee de wezenlijke kenmerken of waarde van het gebied significant worden aangetast, tenzij er geen reële alternatieven zijn en er sprake is van redenen van groot openbaar belang. Indien geen reële alternatieven aanwezig zijn en er ook geen redenen van groot openbaar belang zijn, kunnen bestemmingsplanwijzigingen die leiden tot aantasting van de wezenlijke kenmerken of waarden van de EHS-natuur alleen door Gedeputeerde Staten worden goedgekeurd, indien de schade zoveel mogelijk wordt beperkt door compenserende maatregelen. Per saldo zal op planniveau of op gebiedsniveau geen verlies mogen optreden van areaal, kwaliteit en samenhang.

De natuurlijke kenmerken en kernkwaliteiten van de Veluwe zijn uitgebreid beschreven door Provincie Gelderland in het kader van de EHS (Provincie Gelderland, 2006).

Gedeputeerde Staten van Provincie Gelderland beoordelen of een aantasting van kernkwaliteiten en omgevingscondities van de EHS als significant is te beschouwen. De provincie beschouwt een ruimtelijke ingreep waarvoor een bestemmingsplan moet worden aangepast als een significante aantasting van kernkwaliteiten en omgevingscondities wanneer deze kan leiden tot de volgende effecten:

1. Een vermindering van areaal en kwaliteit van bestaande natuur-, bos- en landschapselementen en gebieden die zijn aangewezen voor nieuwe natuur en agrarische natuur.
2. Een vermindering van de uitwisselingsmogelijkheden voor planten en dieren in verbindingzones en tussen de verschillende leefgebieden in de overige delen van de EHS. In het bijzonder de vrije verplaatsing van herten en wilde zwijnen binnen het gehele bos- en natuurgebied van de Veluwe.
3. Een vermindering van de kwaliteit van het leefgebied van alle soorten waarvoor conform de Flora en faunawet bij ruimtelijke ontwikkelingen een ontheffing vereist is en als zodanig worden genoemd in de AmvB Vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten Flora- en Faunawet.
4. Een vermindering van het areaal van de grote natuurlijke eenheden (aaneengeslotenheid).
5. Een belemmering voor het verloop van natuurlijke processen in de grote eenheden.
6. Een verstoring van de natuurlijke morfologie, waterkwaliteit, watervoering en verbondenheid met het landschap van HEN-wateren.

7. Een verandering van de grond- en oppervlaktewateromstandigheden (kwaliteit en kwantiteit) die de voor de beheertypen gewenste grond- en oppervlaktewater-situatie (verder) aantast.
8. Een verhoging van de niet gebiedseigen geluidsbelasting in stiltebeleids-gebieden en stiltegebieden (in geval de norm van 40 decibel wordt overschreden).

Provincie Gelderland maakt op bovenstaande een uitzondering voor ondergeschikte uitbreidingen van bestaande functies wanneer deze uitbreidingen een gering effect hebben op bovenstaande kernkwaliteiten en omgevingscondities.

Tabel 7.1. Effecten van de aanleg van een fietspad en faunavoorzieningen op de provinciale toetsingscriteria voor de EHS zoals verwoord in Provincie Gelderland (2006).

Provinciaal toetsingscriterium	Effect als gevolg van de ingreep
1	Minimaal effect. Een klein deel (0,48 ha) van de bestaande natuurlijke begroeiing wordt permanent verwijderd. Echter elk verlies aan bos in de EHS moet worden gecompenseerd (zie hoofdstuk 8).
2	Geen effect. Uitwisselingsmogelijkheden worden niet méér belemmerd ten opzichte van de huidige situatie. Voor kleine zoogdieren (muis tot vos), amfibieën en reptielen nemen de uitwisselingsmogelijkheden juist toe dankzij de aanleg van twee faunavoorzieningen.
3	Minimaal effect. De ingreep kan leiden tot verlies van vaste verblijf- en rustplaatsen van hazelworm en levendbarende hagedis. Daarnaast wordt het leefgebied van wild zwijn, damhert en edelhert door het opschuiven van het wildraaster iets kleiner (0,84 ha). Op het niveau van de EHS en het areaal van deze soorten is het verlies marginaal en niet significant
4	Geen effect. Het bosrijke karakter blijft gehandhaafd.
5	Geen effect. De grootschalige en robuuste natuur ondervindt geen hinder van de ingreep.
6	Geen effect. Loofles is bij de herbegrenzing van de EHS als HEN-water aangewezen (Provincie Gelderland 2009b). Dit water ligt echter buiten de invloedssfeer van de ingreep.
7	Geen effect. Er is geen waardevolle natte natuur binnen of in de directe nabijheid van het plangebied aanwezig.
8	Geen effect. Het plangebied ligt in een stiltebeleidsgebied (Veluwe). Er zijn geen stiltegebieden in de buurt. Tijdens de uitvoering van de werkzaamheden zal een kleine verhoging van de geluidsoverlast optreden. Deze is tijdelijk (hooguit 5 weken). Na aanleg treedt geen verhoging van de geluidsbelasting ten opzichte van de nulsituatie op.

7.2 Kernkwaliteiten Veluwe

Ten aanzien van eventuele aantasting van de kernkwaliteiten van de Veluwe is de Provincie helder. In de streekplanuitwerking staat: 'Gedeputeerde Staten beschouwen een aantasting niet zonder meer als significant wanneer onderstaande kernkwaliteit voor de gehele EHS of de regiospecifieke kernkwaliteiten in het geding zijn. Gedeputeerde Staten zullen de significantie van deze aantastingen van geval tot geval beoordelen. Bij de beoordeling zullen Gedeputeerde Staten de wijze waarop aan mitigatie invulling is gegeven nadrukkelijk meewegen.'

Kernkwaliteiten op de Veluwe:

1. Het grootschalige samenhangende bos- en natuurgebied waarbinnen uitwisseling van planten en dieren mogelijk is, waarbinnen natuurlijke processen zo veel mogelijk ongestoord verlopen, en waarbinnen het beheer optimaal is afgestemd op de gevarieerde natuurdoelstellingen. Hierbij is zowel ruimte voor grote eenheden natuur en natuurbos als voor meer 'beheerde' natuur: multifunctioneel bos, heide, vennen en stuifzanden en de daarbij behorende flora en fauna.
2. De uitwisselingsmogelijkheden voor planten en dieren binnen de hele Veluwe. In het bijzonder de vrije verplaatsing van herten en wilde zwijnen binnen het gehele bos- en natuurgebied van de Veluwe.
3. De verbinding van de Veluwe met de IJsselvallei, Rijnuiterswaarden, Gelderse Vallei en Randmeerkust via verbindingzones en in de toekomst poorten en robuuste verbindingen (Hattermer-, Wisselse-, Beekberger-, Soerense-, Haviker-, Renkumse-, Voorthuizer- en Hierdense poort). Planten en dieren kunnen zich ongestoord verplaatsen binnen deze verbindingzones en poorten. In de poorten kunnen de abiotische processen op de overgang van Veluwe en de lagere randgebieden zo veel mogelijk ongestoord verlopen.
4. De landschappelijke, hydrologische en ecologische samenhang binnen het stroomgebied van de Hierdense Beek met infiltratie- en kwelgebieden, met moerassen, natte schraallanden, natte heide, bloemrijke graslanden, en kruidenrijke akkers en bossen.
5. De verwevenheid en het samengaan van cultuurhistorie en natuur in onder andere landgoederen, sprengen, oude landbouwenclaves, grafheuvels en hakhoutbossen.
6. De beken, sprengen en beekdalen op de flanken van de Veluwe met hun hydrologische en landschappelijke samenhang met hun omgeving.
7. De eeuwenoude bosstandplaatsen met waardevol bos en ondergroei en de aanwezigheid van oorspronkelijke inheemse soorten bomen en struiken.

Tabel 7.2. *Effecten van de aanleg van een fietspad en faunavoorzieningen op de kernkwaliteiten voor de Veluwe zoals verwoord in Provincie Gelderland (2006).*

Kernkwaliteit	Effect als gevolg van de ingreep.
Veluwe	
1	Geen effect.
2	Geen effect. Uitwisselingsmogelijkheden worden niet méér belemmerd ten opzichte van de huidige situatie. Voor kleine zoogdieren (muis tot vos), amfibieën en reptielen nemen de uitwisselingsmogelijkheden juist toe dankzij de aanleg van twee faunavoorzieningen.
3	Geen effect. Uitwisselingsmogelijkheden worden niet méér belemmerd ten opzichte van de huidige situatie. Het plangebied ligt niet in of in de buurt van een poort of robuuste verbinding.
4	Geen effect. De locatie ligt niet in de nabijheid van de Hierdense beek.
5	Geen effect.
6	Geen effect. Er zijn geen waardevolle beken of sprengen binnen of in de directe nabijheid van het plangebied aanwezig.
7	Geen effect. De ingreep omvat geen oppervlakte uitbreidingen, noch kap van waardevolle eeuwenoude bosstandplaatsen.

7.3 Beheertypen

Om voldoende natuurkwaliteit te garanderen heeft de provincie zowel binnen als buiten de EHS aangegeven welke natuur ze waar nastreeft in de vorm van de zogenoemde beheertypen (voorheen: natuurdoeltypen). Bij beheertypen gaat het om een samenhangend geheel van planten en dieren die horen bij de omstandigheden van een bepaald gebied. Binnen de EHS is aan de hand van beheertypen de specifieke natuurdoelstelling van bestaande en te ontwikkelen bossen, natuurgebieden en cultuurlandschappen met natuurwaarden aangegeven.

Het plangebied ligt in het beheertype N16.01 (Droog bos met productie). In dit beheertype is kap gebruikelijk. Het verwijderen van de vegetatie, waaronder de kap van enkele bomen, om het fietspad aan te leggen, leidt daarom niet tot een aantasting van dit beheertype. Maar door de aanleg van het nieuwe fietspad verdwijnt 0,48 hectare van het oppervlak van dit beheertype onder asphalt. Hier kan geen bos meer groeien. Er is dus wel sprake van areaalverlies. Dit moet worden gecompenseerd. Omdat het om een beheertype met een relatief lange ontwikkeltijd gaat moet het verlies met een factor 1,66 worden gecompenseerd (zie hoofdstuk 8). Er moet dus elders buiten huidige grenzen van de EHS, maar wel aangrenzend aan de EHS, 80 ha Droog bos met productie (beheertype N16.01) worden aangelegd.

7.4 Mitigatie en resterende effecten

Een klein deel (0,48 ha) van het bos wordt permanent verwijderd. Er zijn geen mitigerende maatregelen die dit verlies kunnen voorkomen. Daarom moet het worden gecompenseerd (zie hoofdstuk 8).

8 Boswet

8.1 Beoordelingskader

Het doel van de Boswet (1961) is de instandhouding van het Nederlandse bos. Iedereen die bomen of bos wil kappen, die onder de Boswet vallen moet dit van tevoren melden. Het gekapte bos moet vervolgens opnieuw worden ingeplant of op een andere plek worden gecompenseerd. Aan deze compensatie zijn een aantal voorwaarden verbonden.

Het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie verleent ontheffingen en uitstel in het kader van de Boswet. De provincie Gelderland doet alle uitvoerings- en handhavingstaken en adviseert het ministerie. Toezichthouders van de provincie Gelderland houden toezicht op de naleving van de wet. Hoe de provincie Gelderland omgaat met de uitvoering van de wet staat beschreven in de beleidslijn 'De Boswet in Gelderland' (provincie Gelderland, 2001).

De Boswet is van toepassing op alle bossen en houtopstanden groter dan 10 are of - in geval van rijbeplantingen - meer dan twintig bomen die gelegen zijn buiten de zogenaamde 'bebouwde kom Boswet'.

Als bos moet wijken voor bouwwerken (huizen, wegen, parkeerplaatsen et cetera) die zijn goedgekeurd in een bestemmingsplan dan hoeft daarvoor geen kapmelding te worden gedaan. Dat geldt nadrukkelijk alleen voor de grond die nodig is om het bouwwerk te realiseren. Als voor de uitvoering van een werk de bestemming moet worden gewijzigd treedt de provinciale richtlijn 'Compensatie Natuur en Bos' (Provincie Gelderland, 1998) in werking. Voor bos binnen de Ecologische Hoofdstructuur dient bovendien het beleid volgens de Streekplanherziening 'Herbegrenzing Ecologische Hoofdstructuur' (Provincie Gelderland, 2009b) te worden gevolgd.

Hier zal alleen worden beoordeeld of het te kappen bos compensatieplichtig is, ofwel zijn de uitzonderingsregels al dan niet van toepassing op onderhavig project.

8.2 Beoordeling

De ingreep (de verbreding van bestaand fietspad en de aanleg van een nieuw fietspad) leidt tot een aantasting van 1,26 ha EHS, waarvan 0,48 ha permanent onder beton en asfalt verdwijnt. De rest kan zich na de aanleg en verbreding van de fietspaden herstellen. Voor de ingrepen worden 174 bomen gekapt, waarvan 3 naast het bestaande fietspad en 171 op de planlocatie van het nieuwe fietspad. Volgens het compensatiebeginsel dat de provincie voor ingrepen binnen de EHS (bos en natuur)

hanteert dient dit te worden gecompenseerd, en wel volgens de richtlijn 'Compensatie Natuur en Bos' (Provincie Gelderland, 1998; bijlage 2). Omdat het perceel binnen de Ecologische Hoofdstructuur ligt is hierop aanvullende de Streekplanherziening 'Herbegrenzing Ecologische Hoofdstructuur' (Provincie Gelderland, 2009b) van toepassing. Tevens ligt het perceel binnen een Vogel- en Habitatrichtlijngebied (VHR-gebied). Als meerdere richt- of beleidslijnen van toepassing zijn, geldt het zwaarste compensatieregime.

In de richtlijn 'Compensatie Natuur en Bos' staat aangegeven dat in geval van compensatie een kwantitatieve compensatie de eerste keus is. Hiervoor dient aansluitend op een bestaande bos- of natuurkern te worden gecompenseerd, binnen dezelfde of een aangrenzende gemeente. In uitzonderingsgevallen is ook een financiële compensatie mogelijk. Bij financiële compensatie staat de gemeente garant voor de fysieke compensatie op termijn. In VHR-gebieden is financiële compensatie niet mogelijk (Provincie Gelderland, 2009b).

Bestemmingsplanwijzigingen die leiden tot aantasting van de wezenlijke kenmerken of waarden van de EHS-natuur kunnen alleen worden goedgekeurd als – naast het ontbreken van reële alternatieven en de aanwezigheid van redenen van groot openbaar belang – aantoonbaar in hetzelfde bestemmingsplan voorzieningen worden getroffen waarmee de schade zoveel mogelijk wordt beperkt door mitigerende maatregelen. Compensatie van de resterende schade dient plaats te vinden in hetzelfde bestemmingsplan of in gekoppelde bestemmingsplannen. De ingreep leidt echter niet tot een significante aantasting van wezenlijke kenmerken en waarden (zie hoofdstuk 7). Compensatie volgens de Richtlijn Compensatie Natuur- en Bos geldt nog wel.

Voor de fysieke compensatie wordt een opslag gehanteerd, bovenop de verplichte 100% compensatie. De hoogte van de opslag is afhankelijk van de ontwikkeltijd van het bos en is in de Streekplanherziening Herbegrenzing Ecologische Hoofdstructuur (Provincie Gelderland, 2009b) voor gebieden binnen de EHS vastgesteld op:
33% voor makkelijk vervangbaar bos, ontwikkeltijd tot 25 jaar;
66% voor moeilijk vervangbaar, ontwikkeltijd meer dan 25 jaar.

Per saldo zal op planniveau of op gebiedsniveau geen verlies mogen optreden van areaal, kwaliteit en samenhang. Onttrekking dient te worden gecompenseerd op een locatie die in beeld komt in provinciale of lokale groenplannen, zoals het gebiedsplan natuur en landschap of een landschapsontwikkelingsplan. De provincie acht hiervoor onder meer (niet-robuuste) ecologische verbindingzones en de Groene wiggan van het Veluwemassief geschikt.

De gemeenten zijn verantwoordelijk voor het vastleggen van het natuur- en/of bosverlies en de natuur- en/ of boscompensatie in bestemmingsplannen en privaatrechtelijke overeenkomsten. Gemeenten dienen bij de vaststelling van een bestemmingsplan met natuur of bosverlies gelijktijdig de natuur- en boscompensatie te hebben geregeld. Dit kan in hetzelfde of een ander gelijktijdig vastgesteld bestemmingsplan plaatsvinden.

De provincie heeft goedkeuringscriteria opgesteld waaraan zij bestemmingsplanwijzigingen toetst. Het gaat om de volgende voorwaarden:

- Natuurgebieden en bos zijn als zodanig bestemd.
- Alleen als er sprake is van een aan de specifieke locatie gebonden ontwikkeling waarvoor geen alternatieve locaties aanwezig zijn, kan natuur of bos plaatsmaken voor ander ruimtegebruik; er dient een duidelijke omschrijving van de redenen waarom hier sprake van is, gegeven te worden.
- Fysieke compensatie
 1. Planologische compensatie wordt niet opgevat als zijnde natuur- of boscompensatie. Het is dus niet mogelijk om een bestaand bos met een andere bestemming (bijvoorbeeld camping) te bestemmen tot bos, indien bekend is dat de geldende bestemming niet gerealiseerd wordt.
 2. Tegelijk met de vaststelling van een bestemmingsplan ten gevolge waarvan natuur of bos verdwijnt, wordt het nieuw aan te leggen natuurgebied en/of bosgebied als zodanig bestemd; dit kan zowel in hetzelfde bestemmingsplan als in een apart, maar wel gelijktijdig ingediend bestemmingsplan.
 3. Op het moment dat het bestemmingsplan wordt vastgesteld, is duidelijk dat verdwijnende natuur- en/of boswaarden 100% worden gecompenseerd. Indien compensatie nog moet plaatsvinden, is een privaatrechtelijke overeenkomst nodig waarin de initiatiefnemer zich verplicht tot daadwerkelijke aanplant.
 4. Afhankelijk van de kwaliteit van het verloren gegane natuurgebied of bos wordt 33 of 66% extra fysieke compensatie toegepast als het natuurgebied of bos binnen de EHS ligt.

8.3 Conclusie

De ingreep (de verbreding van bestaand fietspad en de aanleg van een nieuw fietspad) leidt tot een permanent verlies van 0,48 hectare bos. Volgens de richtlijn Compensatie Natuur en Bos van de provincie Gelderland moet dit areaalverlies worden gecompenseerd. De ingreep vindt plaats in Vogel- en Habitatrichtlijngebied. Daardoor is geen financiële compensatie mogelijk. Bij de vaststelling van de kwantitatieve compensatieopgave dient een opslag van 66% te worden gehanteerd, omdat de ontwikkeltijd van het bos meer dan 25 jaar is. Dit betekent dat de omvang van de compensatie 0,80 hectare moet bedragen.

De ingreep betreft tevens een wijziging van de bestemming (van bos naar infrastructuur). Ook hiervoor moet de richtlijn Compensatie Natuur en Bos van de

provincie Gelderland worden gevolgd. Dit betekent dat een compensatieplan moet worden gemaakt dat ter beoordeling aan de gemeente wordt voorgelegd. In het compensatieplan staat waar de compensatie wordt uitgevoerd. Momenteel wordt gedacht aan een maïsakker tussen de N310 en de Houtbeekweg.

Het is aan te bevelen om één plan op te stellen waarin zowel de compensatie voor het te kappen bos is opgenomen als de mitigerende maatregelen inzake de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet (zie hoofdstukken 4 en 6).

9 Conclusies en aanbevelingen

9.1 Conclusies

9.1.1 Flora- en faunawet

De conclusies zijn opgesteld op basis van de huidige ter beschikking staande kennis en inschattingen van deskundigen.

- Bij de aanleg van de faunavoorziening bij km-paal 69,5 moet rekening worden gehouden met de strikt (tabel 3) beschermde rugstreeppad, poelkikker en heikikker.
- Bij het verwijderen van de vegetatie ten behoeve van de aanleg van de faunavoorzieningen en het nieuwe fietspad en ten behoeve van de verbreding van het bestaande fietspad moet rekening worden gehouden met de hazelworm en de levendbarende hagedis (resp. tabel 3 en 2). Tevens moet rekening worden gehouden met het broedseizoen. In de beplanting broeden zeer waarschijnlijk algemene broedvogels.
- Op de planlocatie komen algemene soorten planten (brede wespenorchis), insecten (rode bosmier), amfibieën en zoogdieren van tabel 1 van de Flora- en faunawet voor. Voor deze soorten geldt een vrijstelling ten aanzien van ruimtelijke ingrepen en bestendig beheer en onderhoud.
- Als gevolg van de ingreep wordt geen afbreuk gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de aangetroffen beschermde soorten.

In de onderstaande tabel zijn de zeker of mogelijk in het plangebied voorkomende strikt(er) beschermde soorten opgenomen. Aangegeven is of en zo ja welke verbodsbepalingen worden overtreden en of een ontheffingsaanvraag ex artikel 75 van de Flora- en faunawet aan de orde is. Hierbij is er van uitgegaan dat er adequate mitigerende maatregelen (zie paragraaf 9.2) worden uitgevoerd.

Tabel 9.1 Strikter beschermde soorten in het plangebied, overtredingen Flora- en faunawet

Soort	Voorkomen	Effecten	Ontheffing nodig?
Rugstreeppad	Mogelijk	artikel 9	Nee
Poelkikker	Mogelijk	artikel 9	Nee
Heikikker	Mogelijk	artikel 9	Nee
Hazelworm	Mogelijk	artikel 9, 11	Nee
Levendbarende hagedis	Mogelijk	artikel 9, 11	Nee
Eekhoorn	Zeker	Geen	Nee
Boommarter	Zeker	Geen	Nee
Das	Zeker	Geen	Nee

Wild zwijn	Zeker	Geen	Nee
Damhert	Mogelijk	Geen	Nee
Edelhert	Zeker	Geen	Nee
Broedvogels	Zeker	Geen, indien buiten het broedseizoen wordt gewerkt	Nee

9.1.2 Natuurbeschermingswet 1998

De voorgenomen ingreep leidt tot een beperkte kwaliteitsafname van marginaal geschikt foerageergebied voor zwarte spechten. Het gaat om 0,15 tot 0,96% binnen het territorium van een potentieel broedpaar. Er zijn geen aanwijzingen dat het terrein als broedgebied in gebruik is of is geweest. Het oppervlakteverlies aan potentieel foerageergebied van lage kwaliteit ten opzichte van de totale oppervlakte leefgebied van de zwarte specht op de Veluwe is dermate klein dat dit niet tot meetbare negatieve effecten zal leiden. Bovendien moet het verlies aan bos worden gecompenseerd (zie § 9.1.3), waardoor ook het verlies aan potentieel foerageergebied voor zwarte spechten wordt gecompenseerd.

Het uitvoeren van mitigerende maatregelen zal eventuele verstoring in de aanlegfase minimaliseren.

Conclusies:

1. Er vindt geen effect plaats op de populatieomvang van de zwarte specht.
2. De kwaliteit van het plangebied als foerageergebied neemt beperkt af. Als broedgebied voldoet het niet. De effecten zijn strikt lokaal (geen uitstraling) en het betreft een zeer klein oppervlak ten opzichte van het leefgebied van een broedpaar zwarte specht. Ten opzichte van de hele Veluwe (91.200 ha) en ten opzichte van de territoriumgrootte (50 tot 315 ha), is de onderhavige oppervlakte (circa 0,48 ha) feitelijk verwaarloosbaar.
3. Er zijn geen effecten op de instandhoudingdoelstelling van de zwarte specht op de Veluwe.

N.B. De beoordeling van de noodzaak voor een vergunning ligt bij het bevoegd gezag. De conclusie van Bureau Waardenburg heeft geen rechtskracht.

9.1.3 EHS en Boswet

- De ingreep leidt tot een permanent verlies van 0,48 hectare bos van het beheertype Droog bos met productie (N16.01). Volgens de richtlijn Compensatie Natuur en Bos van de provincie Gelderland moet dit areaalverlies worden gecompenseerd.
- De ingreep betreft tevens een wijziging van de bestemming (van bos naar

infrastructuur). Ook hiervoor moet de richtlijn Compensatie Natuur en Bos van de provincie Gelderland worden gevolgd.

- De ingreep vindt plaats in Vogel- en Habitatrichtlijngebied. Daardoor is geen financiële compensatie mogelijk.
- Bij de vaststelling van de kwantitatieve compensatieopgave dient een opslag van 66% te worden gehanteerd, omdat de ontwikkeltijd van het bos meer dan 25 jaar is.
- Andere wezenlijke kenmerken, kwaliteiten en waarden van het EHS-gebied worden niet aangetast. Effecten zijn als zodanig dan ook niet als significant te beoordelen.

Vergunning

De beoordeling van de noodzaak voor een vergunning ligt bij het bevoegd gezag.

De meldings- en herplantplicht van de Boswet wordt niet van toepassing geacht omdat deze in dit geval wordt vervangen door de richtlijn Compensatie Natuur en Bos van de Provincie Gelderland. Er is sprake van een bestemmingsplanwijziging.

9.2 Aanbevelingen

9.2.1 Mitigatie

Zowel uit de Flora- en faunawet, als uit de Natuurbeschermingswet 1998 als uit de EHS vloeien verplichtingen voort om de effecten te mitigeren. Deze worden hieronder nogmaals kort weergegeven. Tenzij anders aangegeven zijn deze maatregelen met elkaar in overeenstemming te brengen.

Flora- en faunawet

- a) Tijdens de aanleg van de faunavoorziening bij km-paal 69,5 deze locatie (aan beide zijden van de N310) gedurende de werkzaamheden voor amfibieën af te schermen met een amfibieënscherm.
- b) Om het doden van reptielen, amfibieën en kleine zoogdieren te voorkomen:
 1. Voorafgaand aan de werkzaamheden binnen het werkgebied zogenaamde 'reptielenplaatjes' uitleggen. Deze regelmatig controleren en bij het aantreffen van hazelworm, levendbarende hagedis of amfibieën deze naar geschikt biotoop op korte afstand verplaatsen.
 2. Vervolgens tijdens het verwijderen van de vegetatie, bij het aantreffen van hazelworm, levendbarende hagedis of amfibieën deze verplaatsen.
 3. Het werkterrein uitrasteren met behulp van een amfibieënscherm, zodat (de verplaatste) hazelwormen, levendbarende hagedissen en amfibieën het terrein niet kunnen binnentrekken.
 4. Het verwijderen van de vegetatie niet in de winter (november-maart) uitvoeren.

- c) Bij het verwijderen van de vegetatie voorkomen dat nesten van broedende vogels worden vernietigd. Daarom wordt aanbevolen de vegetatie niet in het broedseizoen te verwijderen. Het broedseizoen loopt globaal van maart tot en met augustus.

Natuurbeschermingswet 1998

De volgende mitigerende maatregelen zijn noodzakelijk om de effecten op het Natura 2000-gebied Veluwe te beperken.

- a) Geen werkzaamheden uitvoeren in het broedseizoen van de zwarte specht, te weten de periode april tot en met juli.
- b) Het aanwezige mierennest behouden.
- c) Waar mogelijk stobben van dode bomen laten staan.

EHS

Met uitzondering van het areaalverlies aan bos treden geen noemenswaardige effecten op de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS op. Mitigatie is niet nodig. Er is wel een verplichting om het areaalverlies aan bos te compenseren (zie 9.2.2).

Vastleggen mitigatie

Aanbevolen wordt om in het projectplan vast te leggen hoe de in dit onderzoek genoemde mitigerende maatregelen worden uitgevoerd. Daarmee is duidelijk dat deze een integraal onderdeel van het plan vormen.

9.2.2 Compensatie

Zowel uit de Flora- en faunawet, als uit de Natuurbeschermingswet 1998 als uit de EHS vloeien verplichtingen voort om de effecten – die resteren na mitigatie – te compenseren. Deze worden hieronder nogmaals kort weergegeven. Tenzij anders aangegeven zijn deze maatregelen met elkaar in overeenstemming te brengen.

Flora- en faunawet

Na mitigatie zijn er geen resteffecten. Compensatie is niet aan de orde.

Natuurbeschermingswet 1998

Na mitigatie gaat nog steeds 0,48 ha potentieel leefgebied van zwarte spechten permanent verloren. Omdat de soort onder zijn instandhoudingsdoelstelling zit is compensatie noodzakelijk. De compensatie vindt plaats door de aanleg van nieuw bos waar nu een maïsakker staat.

EHS

De volgende maatregelen moeten worden genomen om negatieve effecten op de EHS te compenseren.

- Het areaalverlies van 0,48 ha van het beheertype Droog bos met productie (N16.01) moet elders worden gecompenseerd. Het gaat om een compensatie van 166%, omdat de ontwikkeltijd van het bos meer dan 25 jaar is. De compensatie moet in de gemeente of een aangrenzende gemeente plaats vinden en aansluitend op de bestaande EHS.

Vastleggen compensatie

Aanbevolen wordt als apart onderdeel een Compensatieplan op te stellen. Daarin wordt vastgelegd op welke wijze de benodigde compensatie wordt uitgevoerd. Tevens wordt aangegeven dat door de compensatie geen nieuwe negatieve effecten op beschermde natuurgebieden zal optreden.

9.2.3 Nader onderzoek

Nader onderzoek is niet nodig.

10 Literatuur

- Bijlsma R.G. 1998. Ecologische atlas van de Nederlandse roofvogels. Schuyt & Co. Haarlem.
- Bijlsma, R.G., 2009. Trends en broedresultaten van roofvogels in Nederland in 2008. De Takkeling 17 (1), 2009.
- Bijlsma, R.J., J.A.M. Janssen, R. Haverman, R.W. de Waal & E.J. Weeda, 2008. Natura 2000 habitattypen in gelderland. Alterra-rapport 1769. Alterra, Wageningen.
- Bos, F., M. Bosveld, D. Groenendijk, C. van Swaay, I. Wynhoff (De Vlinderstichting), 2006. De dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming (Lepidoptera: Hesperioidea, Papilionidea). – Nederlandse Fauna 7. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.
- Creemers, R.C.M. & J.J.C.W. van Delft (RAVON, red.), 2009. De amfibieën en reptielen van Nederland – Nederlandse Fauna 9. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden.
- Huizenga, N., 2011. Werkatlas Zoogdieren van Gelderland. Zoogdiervereniging, Nijmegen.
- Krijgsveld, K.L., R.R. Smits & J. van der Winden, 2008. Verstoringsgevoeligheid van vogels. Update literatuurstudie naar de reacties van vogels op recreatie. Rapport 08-173. Bureau Waardenburg, Culemborg.
- Lensink R. & Vogelwerkgroep Arnhem 1993. Vogels in het Hart van Gelderland. Avifauna van Nederland dl.1. KNNV, Utrecht.
- LNV, 2006a. Doelendocument.
- LNV, 2006b. Gebiedendocument
- Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, 2002. De Nederlandse libellen (Odonata). Nederlandse Fauna 4. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.
- Provincie Gelderland, 2001. De Boswet in Gelderland. Handreiking aan boscijneren en beheerders.
- Provincie Gelderland, 2006. Kernkwaliteiten en omgevingscondities van de Gelderse Ecologische Hoofdstructuur. Streekplanuitwerking, mei 2006.
- Provincie Gelderland, 2009a. Natura 2000 Beheerplan Veluwe (werkversie).
- Provincie Gelderland, 2009b. Herbegrenzing Ecologische Hoofdstructuur. Streekplanherziening juli 2009.
- Schoppers J., H. Sierdsema, C. de Vaan & P. Verburg (red). 2008. Vogels van de Veluwezoom; 25 jaar onderzoek aan vogels in hun leefgebied. VWG Arnhem eo., Arnhem.
- Sierdsema, H., J. van Diermen, B. Aarts, L. van den Bremer en A. van Kleunen. 2008. Factsheets van broedvogels in de Natura 2000-gebieden van Gelderland. SOVON onderzoeksrapport 2008/14. SOVON, Beek-Ubbergen.
- Smit, J.T. & R.F.M. Kerkels, 2008. Vliegend hert op de Veluwe. Beschermingsplan 2009-2013. – EIS-Nederland en Bureau Natuurbalans-Limes Divergens, Leiden – Nijmegen.

- SOVON Vogelonderzoek Nederland, 2002. Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000. Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.
- Van Manen W. & H. Sierdsema 2008. Ruimtegebruik van wespddieven in Gelderland; veldonderzoek en kennislacunes. Rapport 2008/06, SOVON Vogelonderzoek, Beek-Ubbergen

Bijlage 1 Wettelijk kader

1.1 Inleiding

In deze bijlage wordt in het kort beschreven wat de wettelijke kaders zijn voor opstellen van ecologische beoordelingen van ruimtelijke ingrepen en andere handelingen. In de natuurbeschermingswetgeving wordt een onderscheid gemaakt tussen soortenbescherming en gebiedsbescherming. De soortenbescherming is in Nederland verankerd in de Flora- en faunawet (§1.2 van deze bijlage), de gebiedsbescherming in de Natuurbeschermingswet 1998 (§1.3). Met deze wetten geeft Nederland invulling aan de Europese Vogel- en Habitatrichtlijnen. De Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) heeft sinds 1 oktober 2010 de procedures bij ruimtelijke ingrepen ingrijpend gewijzigd (§ 1.4). Ook wordt kort ingegaan op de betekenis van Rode lijsten (§ 1.5) en de Ecologische Hoofdstructuur (§ 1.6) bij ecologische toetsingen.

1.2 Flora- en faunawet

Het doel van de Flora- en faunawet is het instandhouden en beschermen van in het wild voorkomende planten- en diersoorten. De Flora- en faunawet kent zowel een zorgplicht als verbodsbepalingen.

De zorgplicht geldt te allen tijde voor alle in het wild levende dieren en planten en hun leefomgeving, voor iedereen en in alle gevallen.

De verbodsbepalingen zijn gebaseerd op het 'nee, tenzij' principe. Dat betekent dat alle schadelijke handelingen ten aanzien van beschermde planten- en diersoorten in principe verboden zijn (zie kader).

Verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet (verkort)

Artikel 8:	Het plukken, verzamelen, afsnijden, vernielen, beschadigen, ontwortelen of op een andere manier van de groeiplaats verwijderen van beschermde planten.
Artikel 9:	Het doden, verwonden, vangen of bemachtigen of met het oog daarop opsporen van beschermde dieren.
Artikel 10:	Het opzettelijk verontrusten van beschermde dieren.
Artikel 11:	Het beschadigen, vernielen, uithalen, wegnemen of verstoren van nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde dieren.
Artikel 12:	Het zoeken, beschadigen of uit het nest halen van eieren van beschermde dieren.
Artikel 13:	Het vervoeren en onder zich hebben (in verband met verplaatsen) van beschermde planten en dieren.

Artikel 75 bepaalt dat vrijstellingen en ontheffingen van deze verbodsbepalingen kunnen worden verleend. Het toetsingskader hiervoor is vastgelegd in het

Vrijstellingenbesluit. Er gelden verschillende regels voor verschillende categorieën werkzaamheden.

Er zijn vier beschermingsregimes corresponderend met vier groepen beschermde soorten (tabellen 1 t/m 3 en vogels).

Tabel 1. De algemene beschermde soorten

Voor deze soorten geldt een vrijstelling voor ruimtelijke ingrepen en bestendig gebruik en beheer. Ontheffing ten behoeve van andere activiteiten kan worden verleend, mits de gunstige staat van instandhouding niet in het geding is ('lichte toetsing').

Tabel 2. De overige beschermde soorten

Voor deze soorten geldt een vrijstelling voor werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting en van bestendig gebruik en beheer, als op basis van een door de minister van EL&I goedgekeurde gedragscode wordt gewerkt. Anders is ontheffing noodzakelijk, na lichte toetsing.

Tabel 3. De strikt beschermde soorten

Dit zijn de planten- en diersoorten vermeld in Bijlage 1 van het Vrijstellingenbesluit of in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn. Uit recente jurisprudentie blijkt dat de regels voor de Habitatrichtlijnsoorten nog strikter zijn¹

Voor bestendig gebruik en beheer geldt voor de soorten van Bijlage 1 van het Vrijstellingenbesluit een vrijstelling, mits men werkt op basis van een door de minister van EL&I goedgekeurde gedragscode. Voor ruimtelijke ingrepen is altijd een ontheffing op grond van artikel 75 van de Flora- en faunawet noodzakelijk. Deze kan worden verleend na een uitgebreide toetsing (zie onder).

Voor de soorten van Bijlage IV van de Habitatrichtlijn geldt hetzelfde regime, met één grote beperking. Ontheffing of vrijstelling kan niet worden verleend voor ruimtelijke ingrepen en bestendig beheer en gebruik, tenzij er (tevens) sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang, of in het belang van het milieu, de openbare veiligheid, de volksgezondheid of de bescherming van wilde flora en fauna. Voor deze groep soorten kan overigens geen vrijstellingen worden verleend voor artikel 10 (verontrusting).

Vogels

Alle inheemse vogels zijn strikt beschermd. Ontheffing of vrijstelling kan alleen worden verkregen op grond van openbare veiligheid, volksgezondheid of bescherming van flora en fauna. De Vogelrichtlijn noemt zelfs 'dwingende redenen van groot openbaar belang' niet als grond².

Dat betekent dat in beginsel alle activiteiten die kunnen leiden tot verstoring of vernietiging van in gebruik zijnde nesten buiten het broedseizoen moeten worden uitgevoerd.

Het ministerie heeft een lijst gemaakt van soorten die hun nest doorgaans het hele jaar door of telkens opnieuw gebruiken. Deze nesten zijn jaarrond beschermd³.

¹ Zie uitspraken van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State, 21 januari 2009 zaaknr. 200802863/1 en 13 mei 2009 nr. 200802624/1), en Rechtbank Amhem, 27 oktober 2009 zaaknr. AWB 07/1013. Zie tevens de brief van het ministerie van LNV d.d. 26 augustus 2009 onder kenmerk ffv2009.corr.046 en de Uitleg aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen Flora- en faunawet.

² Zie de vorige voetnoot.

³ Zie de Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingrepen, ministerie van LNV, augustus 2009.

De uitgebreide toetsing houdt in dat ontheffing alleen kan worden verleend als:

1. Er geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort;
2. Er geen andere bevredigende oplossing voorhanden is;
3. Er sprake is van een in de wet genoemde reden van openbaar belang;
4. Er zorgvuldig wordt gehandeld.

Zorgvuldig handelen betekent het actief optreden om alle mogelijke schade aan een soort te voorkomen, zodanig dat geen wezenlijke negatieve invloed op de relevante populatie van de soort optreedt.

In veel gevallen kan voorkomen worden dat een ontheffing nodig is, als mitigerende maatregelen er voor zorgen dat de functionele leefomgeving van dieren in tact blijft. Vooral voor soorten van Bijlage IV van de Habitatrichtlijn en vogels is dit cruciaal (omdat er alleen ontheffing kan worden verkregen na zware toetsing).

1.3 Natuurbeschermingswet 1998⁴

De Natuurbeschermingswet 1998 (kortweg: Nbwet) vormt de invulling van de gebiedsbescherming van de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn en heeft als doel het beschermen en instandhouden van bijzondere gebieden in Nederland.

Aanwijzing van gebieden

De Nbwet kent verschillende soorten beschermde gebieden. De belangrijkste zijn de Natura 2000-gebieden (oftewel Vogel- en Habitatrichtlijngebieden oftewel Speciale Beschermingszones) en de beschermde natuurmonumenten. De aanwijzingsbesluiten van deze gebieden bevatten een kaart en een toelichting, waarin de instandhoudingsdoelstellingen staan verwoord (zie www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/natuur).

In de "oude" aanwijzingsbesluiten van Staats- en Beschermde natuurmonumenten worden de natuurwetenschappelijke waarde en het natuurschoon als grond voor de bescherming aangevoerd. Deze meer abstracte waarden blijven van kracht in de nieuwe Natura 2000-gebieden, voor zover zij voormalige Staats- of Beschermde natuurmonumenten omvatten. Deze waarden dienen bij toetsingen nader te worden geconcretiseerd.

Natura 2000-gebieden

Voor Natura 2000-gebieden dient een beheerplan te worden opgesteld. Daarin staat o.a. welke maatregelen nodig zijn om de natuurdoelen te halen en welk (bestaand en toekomstig) gebruik al dan niet vergunningplichtig is. Voor een groot aantal gebieden is een beheerplan in een ver gevorderd stadium van voorbereiding.

Voor het uitvoeren van projecten en handelingen, die negatieve effecten kunnen hebben op Natura 2000-gebieden en die niet nodig zijn voor of verband houden met het beheer, is een vergunning nodig. Van negatieve effecten is sprake als, gelet op de

⁴ Op 1 februari 2009 is een wetswijziging van de Nbwet van kracht geworden. Door de inwerkingtreding van de Crisis- en herstelwet is de Nbwet per 31 maart 2010 opnieuw gewijzigd. De wijzigingen zijn in deze paragraaf verwerkt.

instandhoudingsdoelen, een habitatype of leefgebied van soorten verslechtert of soorten significant worden verstoord. Deze bescherming geldt alleen voor de habitatypen en soorten waarvoor het gebied is aangewezen. Projecten en handelingen die de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied aantasten zijn in ieder geval vergunningplichtig.

Bij een besluit om een plan (bijvoorbeeld bestemmingsplan, streekplan, waterhuishoudingsplan) vast te stellen, moet rekening worden gehouden met de effecten op Natura 2000-gebieden en met het beheerplan.

Ook activiteiten buiten het Natura 2000-gebied kunnen vergunningplichtig zijn als die activiteiten negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen voor het gebied (kunnen) veroorzaken. Dit wordt de 'externe werking' van de bescherming genoemd.

Bestaand gebruik

Bestaand gebruik volgens de Nbwet is gebruik dat bestond op 1 oktober 2005 en sindsdien niet of niet in betekenende mate is gewijzigd. Voor de raad van State lijkt de vraag of het gebruik al bestond op het (eerste) moment van aanwijzen (als Vogelrichtlijngebied) of aanmelden (als Habitatrichtlijngebied) overigens relevanter. bestaand gebruik dat zeker geen significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied kan vergunningvrij worden voortgezet. Als significante effecten niet kunnen worden uitgesloten is een vergunning nodig, tenzij in het beheerplan anders is bepaald. in het beheerplan moeten dan maatregelen zijn voorzien om de effecten te beperken of te niet te doen.

Habitattoets

Een vergunning ex art. 19d Nbwet kan pas worden afgegeven nadat een 'habitattoets'⁵ het bevoegd gezag de zekerheid heeft gegeven dat de natuurlijke kenmerken van het gebied niet worden aangetast. Deze is verwoord in art. 19d t/m 19j van de Nbwet.

In de 'oriëntatiefase' – voorheen ook wel 'voortoets' genoemd – wordt onderzocht of een activiteit, gelet op de instandhoudingsdoelstellingen, mogelijk schadelijke gevolgen heeft voor een Natura 2000-gebied en zo ja of deze gevolgen significant kunnen zijn. De gevolgen moeten worden beoordeeld in samenhang met die van andere plannen en projecten ('cumulatieve effecten').

Indien de oriëntatiefase uitwijst dat er geen effecten zijn, zijn er vanuit de Nbwet geen verdere verplichtingen of beperkingen voor de uitvoering van de activiteit. Wel kan het verstandig zijn om met het bevoegd gezag in overleg te treden, om te bezien of men zich in de conclusies van het uitgevoerde onderzoek kan vinden.

Als er wel effecten (verslechtering van habitatype of leefgebied) zijn, maar die zijn zeker niet significant, dan kan het bevoegd gezag vragen om een nadere toetsing. In zo'n nadere toetsing worden de effecten gespecificeerd. Daarbij hoeft dan niet meer naar cumulatieve effecten te worden gekeken. Het bevoegd gezag beoordeelt of de effecten aanvaardbaar zijn of niet. Aan de vergunning kunnen beperkende voorwaarden (mitigatie en compensatie, zie onder) worden verbonden.

⁵ De termen habitattoets en oriëntatiefase staan niet in de wet. De passende beoordeling wel.

Als er een kans is op significante effecten volgt een 'passende beoordeling'. De passende beoordeling is veel uitgebreider. Op basis van de beste wetenschappelijke kennis dienen de effecten op de habitats en soorten te worden ingeschat, rekening houdend met cumulatieve effecten.

Als de passende beoordeling uitwijst dat aantasting van de natuurlijke kenmerken is uitgesloten, dan kan de vergunning worden verleend. Aantasting van de natuurlijke kenmerken is praktisch gesproken uitgesloten als er geen significante effecten zijn in het licht van de instandhoudingsdoelstellingen.

Als significante effecten niet kunnen worden uitgesloten, dan mag vergunning alleen worden verleend als er voldaan is aan alle drie onderstaande ADC-criteria:

- Er zijn geen geschikte Alternatieven.
- Er is sprake van Dwingende redenen van groot openbaar belang, waaronder redenen van sociale en economische aard.
- Er is voorzien in exacte en tijdige Compensatie.

Als er sprake is van aantasting van een gebied dat is aangewezen ter bescherming van prioritair natuurlijk habitatype of een prioritaire soort, dient eerst door de minister van EL&I aan de Europese Commissie advies te worden gevraagd. Bovendien is het aantal redenen van groot openbaar belang beperkt.

Cumulatieve effecten

Volgens de Natuurbeschermingswet 1998 (art. 19d lid 1) is het – zonder vergunning – verboden om handelingen te verrichten die op zich zelf of “in combinatie met andere projecten of plannen significante effecten kunnen hebben”. In het onderzoek naar cumulatieve effecten, wordt het effect van het onderhavige plan of project in combinatie met andere ingrepen in beeld gebracht.

De basis hiervoor is art. 6 van de Habitatrichtlijn, die van toepassing is op alle Natura 2000-gebieden.

“Voor elk plan of project dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van het gebied, maar afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor zo'n gebied, wordt een passende beoordeling gemaakt van de gevolgen voor het gebied, rekening houdend met de instandhoudingsdoelstellingen van dat gebied.”

Het werkdocument “Toepassing begrippenkader” (Ministerie van LNV, 2007) stelt voor om het begrip cumulatie als volgt te definiëren:

“De effecten van de voorgestelde eigen activiteit op de instandhoudingsdoelstellingen van een Natura 2000-gebied in combinatie met de effecten van andere activiteiten en plannen”.

Met andere woorden: in een studie naar de cumulatieve effecten dienen *alle* activiteiten (bestaand gebruik, nieuwe projecten) en plannen te worden betrokken, die op dezelfde instandhoudingsdoelstellingen negatieve effecten kunnen hebben als het eigen project. Het doet daarbij in beginsel niet ter zake of er een verband is tussen het eigen project en de andere activiteiten en plannen, of dat de effecten tijdelijk zijn of (naar verwachting) slechts beperkt van omvang zijn.

Significantie

Voor een invulling van het begrip significantie volgen wij de 'Leidraad significantie' van het Steunpunt/Regiebureau Natura 2000. Van significante effecten kan sprake zijn als ten gevolge van menselijk handelen het verwezenlijken van de instandhoudingsdoelen sterk wordt bemoeilijkt of onmogelijk wordt gemaakt. Dat is in ieder geval zo, als het oppervlak van een habitatype of een leefgebied of de kwaliteit van habitatype of leefgebied of de omvang van een populatie lager wordt dan genoemd in de instandhoudingsdoelen in het aanwijzingsbesluit.

Beschermde natuurmonumenten

Het toetsingskader voor beschermde natuurmonumenten is vergelijkbaar, echter de procedure en de speelruimte van het bevoegd gezag wijken op enigszins af. De beoordeling is minder strikt en door het ontbreken van concrete instandhoudingsdoelen vaak ook minder eenduidig.

Zorgplicht

Artikel 19l legt aan iedereen een zorgplicht voor beschermde natuurgebieden op. Deze zorg houdt in ieder geval in dat ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat een handeling nadelige gevolgen heeft, verplicht is die handeling achterwege te laten of, als dat redelijkerwijs niet kan worden gevergd, eventuele gevolgen zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken. De nadelige handelingen hebben betrekking op de instandhoudingsdoelen in het geval van een Natura 2000-gebied en op de wezenlijke kenmerken in het geval van een beschermd natuurmonument.

1.4 Wabo en omgevingsvergunning

De Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) is op 1 oktober 2010 van kracht geworden. De Wabo voegt een groot aantal (circa 25) vergunningen, ontheffingen en andere toestemmingen samen tot één omgevingsvergunning. De omgevingsvergunning is nodig voor het uitvoeren van ruimtelijke ingrepen, zoals sloop, bouw, aanleg en gebruik, als die een plaatsgebonden karakter hebben en dat van invloed kunnen zijn op de "fysieke leefomgeving". Dit omvat alle fysieke waarden in de leefomgeving, zoals milieu, natuur, landschappelijke en cultuurhistorische waarden.

Als hoofdregel kent de Wabo het bevoegd gezag toe aan B&W van de gemeente waar het project (in hoofdzaak) zal worden uitgevoerd. Voor projecten van provinciaal belang kunnen GS het bevoegd gezag zijn, voor projecten van nationaal belang een minister.

De ontheffing Flora- en faunawet en de vergunning Natuurbeschermingswet 1998, die voor een ruimtelijke ingreep nodig kunnen zijn, kunnen worden "aangehaakt" bij de omgevingsvergunning. Dat wil zeggen dat bij een aanvraag voor een omgevingsvergunning ook een toetsing aan Ffwet en/of Nbwet moet worden gevoegd. De aanvraag wordt dan aan het bevoegde gezag (Ffwet: ELI; Nbwet: GS of ELI)

voorgelegd. Die zal dan toestemming geven in de vorm van een Verklaring van geen bedenkingen (Vvgb). De inhoudelijke toetsing zal niet veranderen.

Op aanvragen voor een omgevingsvergunning, die mede betrekking hebben op Flora- en faunawet en/of Natuurbeschermingswet 1998 is de uitgebreide voorbereidingsprocedure van toepassing.

Overigens kan een ontheffing Ffwet of vergunning Nbwet ook los van de omgevingsvergunning worden aangevraagd. Dat dient dan wel te gebeuren vóórdat de omgevingsvergunning wordt aangevraagd.

1.5 Rode lijsten

Rode lijsten zijn geen wettelijke instrumenten, maar zijn sturend voor beleid. Zij dienen om prioriteiten in middelen en maatregelen te kunnen bepalen. Bij het beoordelen van maatregelen en ingrepen kunnen de Rode lijsten echter wel een belangrijke rol spelen. Er zijn nu landelijke Rode lijsten vastgesteld voor paddestoelen, korstmossen, mossen, vaatplanten, platwormen, land- en zoetwaterweekdieren, bijen, dagvlinders, haften, kokerjuffers, libellen, sprinkhanen en krekels, steenvliegen, vissen, amfibieën, reptielen, zoogdieren en vogels (LNV 2009). Een aantal provincies heeft aanvullende provinciale Rode lijsten opgesteld.

Van soorten op de Rode lijst moet worden aangenomen dat negatieve effecten van ingrepen de gunstige staat van instandhouding relatief gemakkelijk in gevaar brengen. Waar het beschermde soorten betreft zal er dus extra aandacht aan mitigatie en compensatie moeten worden besteed. Bij niet-beschermde soorten of soortgroepen kunnen op grond van de zorgplicht extra maatregelen worden geleverd. Bij een aantal soortgroepen gaat het echter om tientallen of honderden moeilijk vast te stellen soorten, waardoor de waarde voor praktische toepassingen vaak beperkt is.

1.6 De Ecologische Hoofdstructuur

De Ecologische Hoofdstructuur (EHS) heeft als doel om van de bestaande en nieuwe natuur een goed functionerend netwerk te maken. Het ruimtelijk beleid voor de EHS is gericht op 'behoud, herstel en ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden' van de EHS. Op plannen, projecten of handelingen binnen de EHS is conform de Nota Ruimte het 'nee, tenzij'-regime van toepassing.

Ruimtelijke ingrepen in de EHS met significant negatieve effecten op de wezenlijke kenmerken en waarden van het gebied zijn in beginsel niet toegestaan. Tenzij er voor de ingreep geen reële alternatieven zijn en er sprake is van redenen van groot openbaar belang. De initiatiefnemer is verplicht om de negatieve effecten te mitigeren (voorkomen of beperken) en de restschade te compenseren.

De wezenlijke kenmerken en waarden zijn de huidige en potentiële waarden, gebaseerd op de natuurdoelen voor het gebied. De natuurdoelen worden door de provincies vastgelegd, meestal in natuurdoeltypen of beheertypen per perceel.

Literatuur

Ministerie van LNV, 2009. Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van 28 augustus 2009, nr. 25344, houdende vaststelling van geactualiseerde Rode lijsten flora en fauna.

Ministerie van LNV, 2005a. Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet 1998. Ministerie van LNV, Den Haag.

Ministerie van LNV, 2005b. Buiten aan het werk? Houd tijdig rekening met beschermde dieren en planten! Ministerie van LNV, Den Haag.

Ministerie van LNV & IPO (2007). Spelregels EHS. Ministerie van LNV/IPO, Den Haag.

Steunpunt Natura 2000 (2010). Leidraad bepaling significantie. Nadere uitleg van het begrip 'significante gevolgen' uit de Natuurbeschermingswet. versie 27 mei 2010. RegieBureau Natura 2000, Utrecht.

Steunpunt Natura 2000 (2007). Toepassing begrippenkader Natuurbeschermingswet 1998. Intern werkdokument voor opstellers beheerplannen Natura 2000 en vergunningverleners Nb-wet. RegieBureau Natura 2000, Utrecht.

Steunpunt Natura 2000 (2008). Aanvulling op 'Toepassing begrippenkader Nb-wet '98' • Bestaand gebruik • Externe Werking. Intern werkdokument voor opstellers beheerplannen Natura 2000 en vergunningverleners Nb-wet. RegieBureau Natura 2000, Utrecht.

Websites

www.wetten.nl.

omgevingsvergunning.vrom.nl/

www.vrom.nl/pagina.html?id=3410 (*nota ruimte*)

Bijlage 2 Richtlijn compensatie natuur en bos.

Provinciaal Blad

provincie
GELDERLAND

Nr. 1998/64

2 juli 1998

ISSN: 0920-069X

#####

Richtlijn compensatie natuur en bos

#####

GEDEPUTEERDE STATEN VAN GELDERLAND

maken overeenkomstig de toezegging in het Streekplan Gelderland 1996 (pagina 86) bekend, dat zij hebben vastgesteld de uitwerking van het beleid m.b.t. de natuur- en boscompensatie in een Richtlijn compensatie natuur en bos.

De tekst van deze richtlijn is als volgt:

RICHTLIJN COMPENSATIE NATUUR EN BOS

Inleiding

In het Streekplan Gelderland 1996 (SP), vastgesteld door Provinciale Staten op 25 september 1996, wordt op pagina 86 gesteld, dat het uitgangspunt dat de oppervlakte natuur en bos niet vermindert, uitgewerkt zal worden in een provinciale richtlijn. De notitie Handreiking bestemmingsplannen verwijst daar ook naar.

Deze notitie geeft daar invulling aan.

Achtergrond

Na de brief van 16 maart 1993 aan de colleges van burgemeester en wethouders van de Gelderse gemeenten, met als onderwerp "Interpretatie streekplanbeleid voor bosinstandhouding en boscompensatie", is er ervaring opgedaan met de boscompensatie. Ten aanzien van de boscompensatie liep dit goed, maar er was ook behoefte aan natuurcompensatie.

Inmiddels heeft de Directie Groene Ruimte en Recreatie van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij een notitie opgesteld "Uitwerking compensatiebeginsel SGR" (oktober 1995), waarmee het kabinet heeft ingestemd. Daarbij wordt een nadere uitwerking gegeven aan de hoofdlijnen en uitgangspunten van het compensatiebeginsel uit het Structuurschema Groene Ruimte. Het gaat dan om zowel natuur- als boscompensatie.

Ook in het Streekplan Gelderland 1996 is de boscompensatie aangevuld met natuurcompensatie.

Een ander verschil van deze richtlijn met de richtlijn voor boscompensatie uit 1993 is gelegen in het feit, dat Provinciale Staten te kennen hebben gegeven, dat er naast fysieke compensatie ook een geldelijke compensatie mogelijk moet zijn.

Naast de 100% fysieke compensatie van natuur en bos in hectaren, dient daarbovenop ook een geldelijke compensatie als kwaliteitstoeslag voor het verloren gegane natuur- of bosgebied gegeven te worden.

Tevens is er in uitzonderingsgevallen de mogelijkheid geschapen om tot gedeeltelijke of gehele financiële compensatie van natuur en bos over te kunnen gaan. Deze uitzonderingsgevallen zijn:

- als er geen alternatief is, of
- als er onaanvaardbare procedurele vertragingen zouden optreden.

In deze richtlijn is het compensatiebeginsel van het Rijk vertaald naar de provincie Gelderland toe. Ten aanzien van de thema's natuur en bos is dit concreet aangegeven. Ten aanzien van de gevolgen van infrastructuur op natuur en landschap en de aantasting door infrastructuur en bebouwing van recreatiegebieden zal er tevens van geval tot geval onderhandeld moeten worden om tot maatwerk te komen.

Streekplanbeleid

Aantasting van oppervlakte en kwaliteit van natuur en bos is niet acceptabel.

Natuur en bos kunnen alleen plaatsmaken voor een ander ruimtegebruik als er voor de specifieke locatiegebonden ontwikkeling geen alternatieve locaties aanwezig zijn. Onttrekking dient altijd aansluitend aan een natuur- of boskern te worden gecompenseerd, binnen dezelfde of aangrenzende gemeente(n).

Uitgangspunt bij zowel de fysieke als de financiële compensatie van natuur en bos is, dat de totale hoeveelheid natuur en bos niet vermindert.

Andere punten van het streekplanbeleid zullen verder in deze richtlijn aan de orde komen.

Om uitvoering aan dit streekplanbeleid te kunnen geven, volgt hierna enige praktische toelichting.

Definities van natuur en bos

Voor deze richtlijn compensatie natuur en bos gelden de volgende definities:

- Onder NATUUR wordt verstaan:
 - gronden met de bestemming natuur en waarbij dat blijkt uit de doeleindenbeschrijving.Onder natuur zijn tevens gebieden gerangschikt die niet als zodanig zijn bestemd, maar met feitelijk aanwezige natuurwetenschappelijke waarden, zoals provinciale natuurbehoudswaarde (NBW) van vegetatie 6 of hoger (gegevens en handleiding bij de provincie beschikbaar) en waternatuur van het hoogste ecologische niveau (zie SP en WHP 1996). Uitzonderingen zijn gebieden waar de natuurwaarden gekoppeld zijn aan agrarisch gebruik. Dit betreft o.a. de beheersgebieden aangewezen in het kader van de Relatienota.
- Onder BOS wordt verstaan:
 - gebieden met de bestemming bos en waarbij dat blijkt uit de doeleindenomschrijving; tevens alle houtopstanden en gronden die herplantplichtig zijn volgens criteria van de Boswet (minimaal 10 are of 20 bomen in rijbeplanting) en bossen volgens dezelfde criteria binnen de bebouwde kom;
 - bossen volgens dezelfde criteria binnen de bebouwde kom.Uitzonderingen zijn gebieden waar wel de bestemming bos geldt maar fysiek geen bos aanwezig is en er geen functionele relatie met het bos bestaat. Bij de herziening van bestemmingsplannen geldt tevens dat de planperiode in beschouwing genomen dient te worden, dwz. dat deze uitzondering alleen geldt voor bestemmingsplannen ouder dan 10 jaar.

Verhouding natuur en bos

In principe dient natuur door natuur (natuurdoeltypen) en bos door bos gecompenseerd te worden. Anders zou er immers sprake zijn van een functieverandering van natuur naar bos of van bos naar natuur, waarvoor meestal een andere bestemming geldt.

Er kunnen zich echter situaties voordoen waarbij het acceptabel is dat bos door natuur vervangen wordt.

Deze situaties worden beschreven in de nota inzake de toepassing van de Boswet bij herstel en ontwikkeling van bijzondere natuurwetenschappelijke waarden (de "Nota Open Bos") van de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij aan de Tweede Kamer d.d. 26 november 1992.

Binnen de Boswet wordt dan gebruik gemaakt van de instrumenten vrijstelling, compensatie of ontheffing van de herplantplicht.

Meestal is afhandeling binnen de Boswet mogelijk en is deze richtlijn niet van toepassing.

Indien er echter sprake is van functieverandering dan is ook een RO-procedure nodig. In geval er sprake is van de toepassing van de Nota Open Bos is deze richtlijn niet van toepassing.

Uitwisseling van natuur- en bosenheden kleiner dan 5 ha, afhankelijk van de lokale situatie, is bij uitzondering mogelijk. Er is sprake van een uitzonderingssituatie als aangetoond wordt dat voldaan wordt aan de volgende criteria:

- er ter plaatse een specifieke situatie voor natuurontwikkeling is;
- aangetoond wordt dat er geen middelen aanwezig zijn om bijvoorbeeld een ecologische verbindingzone te realiseren.

Compensatie van bos door natuur dient dan wel volgens de Boswet mogelijk te zijn, bijvoorbeeld door ontheffingverlening van de herplantplicht. In deze gevallen van uitwisseling van natuur en bos dient dan wel sprake te zijn van maatwerk en dat er per saldo voor natuur en bos een betere situatie ontstaat;

- vorenstaande blijkt uit een onderzoek door deskundigen.

Bij de evaluatie van de richtlijn compensatie natuur en bos na ca. twee jaar kan tevens bekeken worden in hoeverre deze uitzonderingssituatie zinvol is.

Een extra complicatie kan zijn dat een mogelijke goedkeuring via de Boswet nog geen goedkeuring betekent via de Wet op de Ruimtelijke Ordening, waartoe het goedkeuringsbeleid van Gedeputeerde Staten m.b.t. bestemmingsplannen gerekend kan worden. Bij de vergunningverlening van de Boswet zal er op deze mogelijkheid gewezen moeten worden.

Situaties waarbij sprake is van overgang van natuur naar bos zullen zich waarschijnlijk sporadisch voordoen.

Bijvoorbeeld kan bomenopslag op heide dienen als compensatie van elders kappen van bomenopslag dat weer heide wordt. Hierbij verandert de bestemming niet altijd. Ook dit voorbeeld komt in de Nota Open Bos aan de orde en kan dus binnen de Boswet afgehandeld worden.

Een ander acceptabel voorbeeld is de compensatie van een bomenrij uit een bestemming natuurgebied tot bestemming bos bij de aanleg van een fietspad.

Wettelijke basis

Het beleid van de boscompensatie, zoals beschreven in de brief van 16 maart 1993 van Gedeputeerde Staten aan de Gelderse gemeenten, heeft in de praktijk goed gewerkt. Ook was volgens de jurisprudentie fysieke boscompensatie van 120% via het goedkeuringsbeleid van Gedeputeerde Staten mogelijk. In de Ontgrondingenwet is wel een mogelijkheid voor financiële compensatie aanwezig. Ook via de kapverordening kunnen gemeenten financiële compensatie eisen. In de Wet milieubeheer is opgenomen dat het bevoegd gezag om een beschrijving van compensatiemaatregelen in het milieueffectrapport kan vragen. Het treffen van de compenserende maatregelen als zodanig is door het bevoegd gezag niet afdwingbaar.

Ten aanzien van de genoemde kwaliteitstoelage en afkoop van de fysieke compensatieverplichting van natuur en bos ontbreken jurisprudentie en een wettelijke grondslag. Zowel in de Provinciewet (artikel 221) als in de Grondwet (artikel 132, zesde lid) is expliciet opgenomen, dat zonder een wettelijke basis de provincie geen heffing mag instellen.

Het compensatiebeginsel uit het Structuurschema Groene Ruimte, is weliswaar een kabinetsbesluit, maar nog geen wet. Gedeputeerde Staten willen echter zo veel mogelijk tegemoet komen aan de wensen van Provinciale Staten door een tweesporenaanpak. Enerzijds zullen Gedeputeerde Staten op diverse manieren bij het Rijk aandringen op een wettelijke basis voor het compensatiebeginsel (o.a. via het Interprovinciaal Overleg (IPO)). Anderzijds zullen Gedeputeerde Staten bij het goedkeuringsbeleid van bestemmingsplannen erop toezien dat ten aanzien van de compensatie van natuur en bos er in principe gebruik gemaakt wordt van de mogelijkheid van fysieke compensatie. De kwaliteitstoelage zal ook dan in fysieke zin moeten plaatsvinden bijvoorbeeld door 20% extra compensatie.

In het uitzonderlijke geval, dat er onder de genoemde voorwaarden geen fysieke compensatie mogelijk is, zal per geval door middel van een privaatrechtelijke overeenkomst tussen gemeenten en initiatiefnemer een bedrag op rekening bij de gemeente gestort moeten worden, om later de fysieke compensatie toch mogelijk te maken. Het een en ander zal door de gemeente bij de vaststelling van het bestemmingsplan geregeld dienen te zijn.

Vervangbaarheidscategorieën

Om de gemeente behulpzaam te zijn bij het vinden van een toetsingskader voor de grootte van de kwaliteits toeslag en financiële compensatie worden hierna enige indicatieve criteria genoemd. Ter bepaling van de fysieke kwaliteits toeslag en financiële compensatie wordt kwaliteit van natuur en bos weergegeven in drie categorieën, die gebaseerd zijn op het overzicht "Vervangbaarheid van natuurdoeltypen, een indeling ten behoeve van de Compensatieregeling (Uitwerking compensatiebeginsel SGR, 1995):

- categorie 1: gemakkelijk vervangbaar; ontwikkelingstijd 25 jaar;
- categorie 2: matig vervangbaar; ontwikkelingstijd 25-100 jaar;
- categorie 3: moeilijk of niet vervangbaar; ontwikkelingstijd 100 jaar respectievelijk geen geschikte locaties buiten de begrensde EHS (ecologische hoofdstructuur uit het Natuurbeleidsplan 1990) aanwezig.

Goedkeuringscriteria

Als een bestemmingsplan ter goedkeuring bij de provincie ligt, wordt getoetst of aan de volgende voorwaarden voldaan is:

- Natuurgebieden en bos zijn als zodanig bestemd.
- Alleen als er sprake is van een aan de specifieke locatie gebonden ontwikkeling waarvoor geen alternatieve locaties aanwezig zijn, kan natuur of bos plaatsmaken voor ander ruimtegebruik; er dient een duidelijke omschrijving van de redenen waarom hier sprake van is, gegeven te worden.
- Fysieke compensatie
 - 1 Planologische compensatie wordt niet opgevat als zijnde natuur- of boscompensatie. Het is dus niet mogelijk om een bestaand bos met een andere bestemming (bijvoorbeeld camping) te bestemmen tot bos, indien bekend is dat de geldende bestemming niet gerealiseerd wordt.
 - 2 Tegelijk met de vaststelling van een bestemmingsplan ten gevolge waarvan natuur of bos verdwijnt, wordt het nieuw aan te leggen natuurgebied en/of bosgebied als zodanig bestemd; dit kan zowel in hetzelfde bestemmingsplan als in een apart, maar wel gelijktijdig ingediend bestemmingsplan;
 - 3 Op het moment dat het bestemmingsplan wordt vastgesteld, is duidelijk dat verdwijnende natuur- en/of boswaarden 100% fysiek worden gecompenseerd. Indien compensatie nog moet plaatsvinden, is een privaatrechtelijke overeenkomst nodig waarin een initiatiefnemer zich verplicht tot daadwerkelijke aanplant.
 - 4 Afhankelijk van de kwaliteit van het verloren gegane natuurgebied of bos wordt 20, 30 of 40% extra fysieke compensatie toegepast.
- Gedeeltelijke of gehele financiële compensatie

Slechts in uitzonderlijke situaties, waarin voorgenoemde criteria niet haalbaar zijn, kan gedeeltelijke of gehele financiële compensatie door de gemeente overwogen worden.

Dit is het geval indien:

- 1 fysieke compensatie niet of maar gedeeltelijk mogelijk is (bijvoorbeeld vanwege het ontbreken van een geschikte locatie);

- 2 onaanvaardbare procedurele vertraging dreigt op te treden (bijvoorbeeld i.v.m. de benodigde tijdsduur om een bepaald terrein te verwerven);
- 3 Geldt 1 en/of 2 dan dient, tegelijk met de vaststelling van een bestemmingsplan ten gevolge waarvan natuur en/of bos verdwijnt de gedeeltelijke of gehele financiële compensatie door de gemeente geregeld te zijn.

Als voorbeelden kunnen hier genoemd worden een privaatrechtelijke overeenkomst tussen gemeente en initiatiefnemer, het elsen van een bankgarantie door de gemeente aan de initiatiefnemer of de instelling van een (inter)gemeentelijk groenfonds dat o.a. is ingesteld ten behoeve van de natuur en boscompensatie.

In de "regeling" dient vastgelegd te worden wie verantwoordelijk is voor de uiteindelijke compensatie, binnen welke termijn, bijvoorbeeld 3 jaar, de compensatie zal plaatsvinden, wie het natuur- of bosgebied gaat beheren en welke sanctie er bestaat op het niet naleven van de regeling.

Voor de kap van bomen zou dit ook via de kapverordening geregeld kunnen worden.

Locatiekeuze compensatie

Ten aanzien van de vaststelling van de locatiekeuze bepaalt het streekplan dat:

- compensatie altijd aansluitend aan een natuur- of boskern van ten minste 5 ha dient plaats te vinden;
- compensatie plaatsvindt binnen de gemeente of aangrenzende gemeente(n);
- compensatie dezelfde oppervlakte heeft als het onttrokken natuurgebied of bos;
- compensatie bij voorkeur plaats dient te vinden ter versterking van de ecologische hoofdstructuur (EHS), buiten de begrensde gebieden van de Relatienota en Natuurontwikkeling.

Daarnaast is van toepassing dat:

- extra mogelijkheden voor compensatie liggen in de ecologische verbindingzones (EVZ) en de stedelijke uitloopgebieden (STUIT), zoals aangegeven op de streekplankaart;
- de nieuwe locatie niet beplant mag zijn of onderdeel uitmaken van een reeds bestaand project voor natuur- of bosaanleg, omdat in dat concrete project reeds financiën beschikbaar zijn gesteld t.b.v. natuurontwikkeling en/of bosaanleg;
- voor de uiteindelijke natuur of bosaanleg als gevolg van de afkoop (financiële compensatie) is een ruimer zoekgebied van toepassing. Immers één van de redenen kan zijn dat er in de gemeente of aangrenzende gemeente geen locatie te vinden is. Wel dient dan zo veel mogelijk in de regio gezocht te worden.
- in gebieden waar moeilijk een locatie voor compensatie van natuur en bos gevonden kan worden, een gezamenlijke locatie van enkele gemeenten aanvaardbaar kan zijn;
- uitwisseling van natuur- en bosenheden kleiner dan 5 ha, afhankelijk van de lokale situatie, is bij uitzondering mogelijk. Er is sprake van een uitzonderingssituatie als aangetoond wordt dat voldaan wordt aan de volgende criteria:
 - * er ter plaatse een specifieke situatie voor natuurontwikkeling is;
 - * aangetoond wordt dat er geen middelen aanwezig zijn om bijvoorbeeld een ecologische verbindingzone te realiseren.

Compensatie van bos door natuur dient dan wel volgens de Boswet mogelijk te zijn, bijvoorbeeld door ontheffingverlening van de herplantplicht. In deze gevallen van uitwisseling van natuur en bos dient dan wel sprake te zijn van maatwerk en dat er per saldo voor natuur en bos een betere situatie ontstaat;

 - * vorenstaande blijkt uit een onderzoek door deskundigen.

Bepaling omvang compensatie

- Fysieke kwaliteitstoetslag
 - 1 Voor iedere onttrekking uit de vervangbaarheids categorie 1 geldt bovenop de fysieke compensatie van 100% een fysieke compensatie van 20%;

- 2 Voor te onttrekken gronden uit vervangbaarheidscategorie 2 met een hoge ecologische en/of landschappelijke kwaliteit geldt een extra fysieke compensatie van 30%;
- 3 Voor te onttrekken gronden uit vervangbaarheidscategorie 3 met een zeer hoge ecologische en/of landschappelijke kwaliteit, met een ontwikkelingstijd van meer dan 100 jaar, geldt een extra fysieke compensatie van 40%. Hierbij moet worden gedacht aan gronden gelegen in de EHS, met provinciale natuurbehoudswaarde (NBW) van vegetatie van 8 of hoger, natuurdoeltypen van natte, arme milieus e.d.

Financiële compensatie

Voor gedeeltelijke (ingeval er maar een gedeelte fysiek gecompenseerd kan worden) of gehele financiële compensatie kan de gemeente met de initiatiefnemer uitgaan van een bedrag per ha, dat kan variëren van de prijs voor landbouwgrond tot de prijs voor bouwgrond. De hoogte van het bedrag is afhankelijk van de toepassing is per situatie. Van belang hierbij is:

- waar vindt compensatie plaats?
- de kwaliteit van het verloren gegane natuurgebied of bosgebied (zie vervangbaarheids-categorieën) en
- de toekomstige beheerssituatie.

Positie overige overheden/beheerssituatie

Aangezien in de doeleindenomschrijving van de bestemming Defensiedoelinden veelal ook behoud van natuur en bos beschreven staat, zal hierbij fysieke compensatie op zijn plaats zijn. Dit kan binnen dezelfde bestemming conform de richtlijn voor 120, 130 of 140%. Immers uitgangspunt blijft steeds dat de totale hoeveelheid natuur en bos niet vermindert en er sprake is van een zekere kwaliteitstoeslag. Indien er tevens sprake is van een bestemmingsplanwijziging zal ook voor het te compenseren deel een nieuwe bestemming conform de richtlijn moeten volgen.

Ook hierbij bestaat de mogelijkheid van financiële compensatie conform de richtlijn.

Procedure vaststelling compensatie

- 1 De gemeente dient, uiterlijk gelijktijdig met de indiening van het (de) ontwerp-bestemmingsplan(nen) ten behoeve van het artikel 10 BRO-overleg, een voorstel bij de provincie in;
- 2 Dit voorstel dient te omvatten:
 - een ontwerp-bestemmingsplan met de nieuwe functie in plaats van natuur of bos;
 - een ontwerp-bestemmingsplan met de compensatie van natuur of bos, inclusief kwaliteitstoeslag (fysieke compensatie);
 - een overzicht van de kwaliteitstoeslag in hectaren, gekoppeld aan de vervangbaarheids-categorieën;
 - indien van toepassing een overzicht van de financiële compensatie in hectaren, inclusief privaatrechtelijke overeenkomst gemeente-initiatiefnemer, of kapvergunning waarin de compensatie is geregeld.
- 3 De provincie toetst dat voorstel aan het beleid en deze richtlijn compensatie natuur en bos.
- 4 Voor de vaststelling van het (de) bestemmingsplan(nen), die betrekking heeft (hebben) op de natuur- en bosonttrekking en de compensatie, dient de gemeente de fysieke, en de eventuele financiële compensatie geregeld te hebben;
- 5 De richtlijn compensatie van natuur en bos is ook van toepassing bij een aanvraag volgens artikel 19, van de Wet op de Ruimtelijke Ordening.

Sktopmerkingen

- 1 Er bestaat een nauwe relatie met de Boswet en kapverordening; voortdurende afstemming is daarvoor noodzakelijk;

- 2 Veranderingen in de Boswet bijvoorbeeld in de situatie dat artikel 5, lid 1, vervalt (geen boscompensatie voor werken uitgevoerd in het kader van een goedgekeurd bestemmingsplan), Natuurbeschermingswet en Wet op de Ruimtelijke Ordening kunnen gevolgen hebben voor de toepassing en mogelijke herziening van deze richtlijn compensatie natuur en bos.
- 3 Aangezien er steeds sprake is van toepassing van de Boswet zal aanwezig bos in een goedgekeurde bestemming in een Plan in Hoofdzaak van bijvoorbeeld 1948 ook fysiek gecompenseerd dienen te worden.
- 4 Ten behoeve van overleg met betrokkenen en onderzoek voor mogelijke bijsturing van de richtlijn zal de provincie zorgen voor monitoring van de richtlijn.

Gegeven te Arnhem, 30 juni 1998 - nr. RE97.28372

Gedeputeerde Staten voornoemd

J. Kamminga - voorzitter

C. Crasborn - griffier

Uitgegeven 2 juli 1998

De griffier

C. Crasborn